

Varpas išina kas mėnesis Metinė prekė su pasiuntimu:

Rusijoje (kuver-
tuose) . . . . . 6 rubl.
Prusose . . . . . 4 auks.
Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimai Varpė,
išsisa esitė smulkaus
rašto, kaštuoja
90 fon arba 30 kap.

1895

literatūros, politikos ir mokso mėnesinis laikraštis.

Armėnai ir lietuviai.

Pernai kelis-syk baisios žinios iš Turkijos aplankė visą pasaulį: tuloje vietoje turkai, užmėsdami armėnams, buk jie elgėsi priešais turkiškos valdžios įstatus, žvėriškai kankino ir persekiojo tuos žmones; netirdami, kas kaltas, kas nekaltas, minias žmonių sodino į kalėjimus, plėšė jų turtą, sudėjo kareivisku sudu, kurio nusprendimai daugeliui skyrė myrį. Baisiausios piktadarystės turkai padarė Sasuane, kur jų karinmenė užpuolė ant armėnų ir daugybę žmonių išmušė. Po paskutiniam karui rusų su turkais, per kongresą Berlyne, Turkija prisžadėjo padaryti reformas įstatų, pagal kuriuos valdo Armėnija, duoti jai geresnes institucijas ir diškesnes tiesas; kitos viespatystės apsiėmė prižiūrėti, kad Turkija išpildytų tuos savo prizadas. Vienok ikišiol jokią reformų armėnai nesulaukė. Tos viespatystės, kurios buvo apsiėmusios prižiūrėti Turkiją ir užtarti už armėnus, patyrusios apie tuos turkų žvėriškumus, pareikalavo nuo sultano teisingumo, kad jis prigulinti nubaustu kaltiniškus ir duotų armėnams geresnius įstatus. Tikresniam ištyrimui Sasuano atsitikimų tapo paskirta komisija, kurioje yra po vieną sąnarį nuo vyčiausybių Suvienytųjų Amerikos Valstijų, Anglijos ir Rusijos. Jeigu toji komisija ras visą kaltę ant turkų pusės, galima tikėtis, kad viespatystės privers sultaną duoti armėnams platesnes tiesas ir nubausti tuos valdininkus, kurie žudė žmones. Nelaimingieji armėnai turi nors tą paguodą, kad randa svietis užtarėjų ir kad už jų laucias ir gyvastis nors mažma bus atkeršyta; jie laimingi nors tuo, kad apie juos žino visas svietas; visi apie juos kalba, visiems jų pagailsta. Pabaijoje Grnodžio pėreitų metų garsusis Gladston'as apvaikščiojo 85-metines sukaktuves savo gyvenimo; toje dienoje pasveikinti jį ir prasyti jo užtarimo už savo brolius nuvaziavo deputacija nuo Paryžiaus ir Londono armėnų. „Nesitikieta manifestacija iš pusės Anglijos ir Paryžiaus armėnų kolonijų — atsakė jiems Gladston'as — nieku neužpelnuta iš mano pusės. As nieko nepadariau jums gero darbartinėse jusų labai sunkiose sąlygose, bet drįstu tvirtinti, kad

tai prigulėjo ne nuo atsahino mano sirdies.“ Toliaus, nurodęs, kad reikia laukti tikro ištyrimo tų barbariskų Turkijoje atsitikimų, kad kiekviena tauta turi tiesą visokiuose atsitikimuose įsikisti į reikalus žmoniškumo ir teisingumo ir užtarti už juos ir kad Anglijos vyriausybė neabejotinai pati istais pritinkamą žodį vardan visos anglų tautos, Gladston'as išreiskė viltį, kad žinios, gal, pasirodys netikroms: „Jeigu jos pasirodys tikroms, tuokart reikia, kad užgauta žmonija atsakytų ant jų vienu prakeikimo sauksmu ne ant žmonių, bet ant piktadarystėjų, — sauksmu, kurisai pasiektų sultano ausis ir išsauktų jame supratimą — jei tiktai kas nors gali prikelti jame supratimą. — jo beprotystės darbų. Turkijos istorija — tamsi ir liudna istorija. Mano atmintyje jos europiskoji territorija pamaži susisiaurino daugiaus — jekaip per pusę, sulyginant su ta, kokia ji buvo laike mano gimimo, ir dėlko? Viena tik priežastis — piktadarystės, barbarystė. Ir jeigu šitame karte pasirodys atsikartojimas tų pačių barbarystėjų, tai svietas turės persilindyti, kad yra tautos, kurių joki pamokinimai, nors ir astriausi, negali pripratinti prie pareigų jausmo, atsargumo, ir parodyti reikalingumą nors kiek pildyti įstatus padarumo, žmoniškumo ir teisingumo. Vyriausybė, kuri kenčia ir pridengia tokius žvėriškumus, — tai pačius visai civilizacijai ir prakeikimas žmonijai. Mano žodžiai astrus, bet jie pritinka faktams.“ Savo kalbą Gladston'as užbaigė teip: „iki aš turėsiu balsą, tasai balsas, tikimosi, skambės ant naudos žmoniškumo ir teisingumo!“ Gražus, sventi žodžiai, bet iš Gladston'o lupų niekados jų neisgirdo lietuviai sau ant gero: Tuo tarpų lietuvių padėjimas po rusų valdzia nieku negeresnis, greičiaus baisesais už armėnų po turkų valdzia. Turkai nožmus, bet tik tuomet, kada juos kas supykina, o seip jie, gaudami mokestis ir paprekas, ramiai gyvena ir kitiems duoda gyventi; o rusai nepasikakina valdyti, mokestimis ir paprekomis; jiems mokėk mokėjęs, o jis vis savo darys, spaus ir persekios tavę ant kožnos vietos ir kožną valandą, pagai užvestą sistemą. Toji sistema tokia baisi, kad per ją priversti žudyti ir persekioti mus

ir tie rusai, kurie savo širdyje nenori to daryti. Teip, suduosi dažniausiai sėdi geri, teisus žmonės, bet ir jie priversti yra bausti ir mesti į kalėjimus mus, lietuvius. tikrai už tai, kad Dievui meldžiamės ant Lietuvos maldaknygių. O ką jau bekalbėti apie kitokius persekiojimus mūsų tikėjimo, tautystės ir užgavimus visokių žmogaus tiesų ir jausmų. Ir tai darosi nuolat, o toki nuolatį kankinimai kur-kas baisesni ir aštresni, nekaip isnetyčių staigus atėmimas gyvasties: užpuolė, užmušė — ir žmogus bejaucia kančių, o čia nuolat tau gyslas ir nervus po vieną trauko.

Bet jeigu civilizuoto svieto širdys teip apsamanojo ir pramai įmigo, kad būtina reikia žmogiskų aukų, idant atverstum jė akis ant barbarų, tai Lietuvoje ir tujų netruksta. Atsiminkime tikrai uždaryma kenstajū, o ypač Kražių bažnyčios. Gali būti, kad Gladston'as ir nežinojo apie tuos atsitikimus, bet abejoju, nes laikraščiai dang apie juos kalbėjo. O neūžtarė už mus niekas delto, kad žmoniškumo ir teisingumo principai gyvenime dažnai turi nusileisti prieš oportonizmo principą. Mūsų persekiotojas kur-kas stipresnis už turkų sultaną, ir nė viena viespatystė nedrįsta su juo bartis. O didžiausia priežastis to, — kad už mus niekas neužtara, — tai mūsų pačių silpnumas. Silpni mes delto, kad tarp mūsų nėra vienybės ir susipratimo. Pirmiaus mes patys turime suprasti savo padėjimą, išauklėti tarp savęs meilę ir sutikiną, o tada, matydami, kad mūsų gyvastis ir laimė, pirmiausiai nuo mūsų pačių priguli, mes visi iš vieno, *nesidalijami į jokias partijas ne luomas*, ginsime savo gyvastį. Jug dabar ant mūsų sprando tūno priešas su visokiais ginklais ir nuodais ir mačiat, kasdien, stengiasi mus *isnaikinti, išžudyti* tikrai delto, kad mes, ne pravoslavai ir ne rusai. Kožnas, ar ūkininkas ar dvarponis, kuningas, darbininkas ar savininkas, liberalas ar konservatorius, — kožnas nori ant svieto gyventi; tai gi mes visi privalome ginti savo gyvastį, ir visi mes turime pirmiausia ir didžiausią tą vieną reikalą. Vienoki interesai, kada žmonės juos supranta, vienyja juos dalykė aprūpinimo jų interesų, o *vienybėje stiprybė*. Kad armėnai nebutų prasilyvė, kad tarp jų nebutų vienybės, kad jie negintų savo gyvasties ir tiesų prieš turkus, tai žmonija apie juos nieko nežinotų, ir tada niekas negalėtų jų užtarti. — Nėra abejojimo, kad ir mes, lietuviai, sulankšime ir išreikalavime sau geresnį padėjimą, bet turėsime ilgiaus laukti, nes tarp mūsų nėra vienybės, ir negali jos tikėtis, iki turtingoji ir apsviestoji tautos dalis gyvena tikrai kuru, o dvasia jos miega.

Girvininkas.

Balsas Lietuvos žmonių į mokytojus brolius.

Visi žino, kad ango tarpu buvo pasklidęs gardas, būk rusų cenzura jau leidžia Lietuvos knygas. Tasai gardas pasiekė ir mūsų Lietuvos ūkininkų, pirkteles ir prispaustose mūsų krutinėse pakėlė didį džiaugsmą, o da didesnius lūkesčius. Mes, prasti žmonės, iš to džiaugsmo dėjome pinigų, kitasai ir pakutinį skatiką, ir siuntėme, ant cecoriaus pareikalavimo deputatus į Petrapilį, kad pasveikintų cecorių su sąžiedotuvėmis ir išreikštų jam mūsų sirdingiausią padėkavimą už leidimą Lietuvos knygų per cenzurą ir kad įteiktų cecorių prašymą leisti Lietuvos knygas spausdinti ir mūsų žemėje. Lietuvoje, — Vilniuje ir kituose miestuose. Sudėjome pinigų, idant mūsų deputatai išrodymui tikrumo mūsų jausmų nupirktų priderancias dovanas ir įteiktų jas cecoriui. Deputatus išleidome su pilnu pasitikėjimu.

Ir mes apsirikome. Mūsų tamsaus proto akys negalėjo išpėti, kokios bus tų rūpesčių pasekmės. Mūsų deputatai sugryžo su rusčiomis rankomis. Dovanas, tiesą, cecorius liepė priimti, bet nešiteikė nė užkalbinti suštrinkusių ir iš kitų kraštų deputacijų, o mūsų Lietuvosieji deputatai gavo stovėti visai užpakalyje. Taigi cecorius nekalbėjo nė su viena deputacija, tikrai atėjęs pakalbėjo trumpai į visus ir vėl sau išėjo. Bet, nieko gero toje jo kalboje nebuvo. Kiti nūgirdo, būk jįsai subares deputatus ir šei! Busijos žmones, kad jie gaivina savo širdyse kokius „beprotiskus svajojimus“ apie kokias atmainas po jo valdžia, — aiškiai pasakę tą žodį: „beprotiskus svajojimus“. Taigi su tokio mis žiniomis sugryžo mūsų deputatai. Ką mes galėjome žinoti, kad mūsų džiaugsmai teip veikia pavirs į naliudimą, o lūkesčiai į nusiminimą. Ne! Mes neturime nusiginti! Tasai žodis „beprotiški svajojimai“ — tai ne mūsų, lietuviams, būv sakytas. Kas čia per beprotiški svajojimai — noras įgyti spaudą? Jug šiandien visa pasaulė, visos tautos, naudojami iš spaudos — kiekvienu savo kalboje, — ir vien ant spaudos šiandien paremtas dvasiskas, o iš geros dalies ir kuniskas žmonių gyvenimas. Jug spauda duoda apsvietimą, o apsvietimas mokiua žmogų gyventi. Be apsvietimo žmogus są gačynę tur pražuti, be apsvietimo ir mes turėtumem pražuti, turėtų pražuti visa Lietuva. Ne! Mūsų gėidavimai ir reikalavimai — atgauti neteisial išplėstą mūsų spaudą — tai ne „beprotiški svajojimai“, ir mes turime mūsų spaudą atgauti!!

Dabar mes kreipiamės prie Jūsų, mokytieji mūsų broliai, ir prasome Jūsų idant Jums mums pagelbėtumėte šitame teip svarbiame reikale. Mes juo žinome Jūsų rūpesčius ir Jūsų darbus: Jūs jau daug metų galvojatės ir žygiuojate apie tą dalyką, bet nepasisekė ir gana; — Jūs vieną vyriausybę neklausė. Dabar vėl mes, nemokytieji, vieni pradėjome, ir nieko negavome. Jūg, rodos, teip tvirtai buvo sutarta — išnaudoti visą galėtiną ir įteikti mūsų prašymą cecorinui, — o tik nebuvo galima, ir gana! Pagaliaus gal kas buvo patyręs tarp mūsų valdiūnkų (pavieto vėrininkai, ar žandarai, ar kas kitas?) ir gal išsiuntė žinią į Petrąpilį, kad mūsų deputatų neprileistų prie cecoriaus, kaip aną met kad Vilniaus general-gubernatorius Orževskis su Kražių pasiuntiniais padarė.

Vienok, neįsiminkimė! Tą sykį nepasisekė, pasiseks kita sykį; o jei kita sykį nepasiseks, pasiseks . . . dešimtajį sykį . . . o kad ir šimta pirmąjį sykį, — mes netarime liautis klabinę, kol mums nebus atidaryta!

Ir mes (kurie pradėjome) neliausime. Bet cionais, kaip sakiau, privalome apsviestos pagelbos.

Mūsų, ukininkų, rankos nelabai suvaldo plunksną, o mūsų protas netur tam išgudiniimo.

Mes negalime nė prašymo cecorinui, kaip reikiant, parašyti. O kada mes sykį prašymus jau turėsime pasirasę, tai da vėl turėsime apsviestų vadovų pagelbos: kaip tą dalyką iki galui išvesti?

Pagal mūsų nuomonę reiktų teip padaryti.

Reikia parasyti tokias mažas knygeles apie lietuvišką spaudą: mažumą išguldyti 1) istoriją uždraudimo mūsų spaudos, 2) reikalingumą atgavimo spaudos ir 3) ką ir kaip reikia daryti, idant atgautumėm spaudą. Prie galo tų knyguciu reikia įstatyti ir tokį prašymą, kokį reikia rasyti cecorinui, — jau stačiai rusiškoje kalboje. O paskui paskleisti tasias knygeles po visą Lietuvą, idant visi lietuviai lyg susitartų ir dirbtų tą darbą išvieno.

Tokios knygelės tokiu būdu paragins Lietuvos ukininkus prieš darbo ir pamokins, kaip tasai darbus turi būti atliktas.

Kada pasklis po Lietuvą tosios knygelės, tai kožnas bei vienas, kurs tik kiek moka rasyti, galės parasyti prašymą. Cionais nereikės tiek atviro pagelbos iš mokytojų lietuvių pusės, o tai labai geras daigtas.

Kada paskui viens kits bus pasirasęs tokį prašymą, tai mes, Lietuvos žmonės, pasirasime, ar valsčiais ar (geriausia) klaimais arba sodžiais ir nusisime, ar, paskyrę tam tikrus deputatus, patys nugabensime.

Mums rodos, juog tokiu būdu neatleistinai dirbant, be abejo joms reikalausime savo spaudą.

Taigi dabar, apsviestieji broliai, susitarkite ir paleiskite į Lietuvą tokias knygeles.

Baris lietuvių iš Suvalkų gubernijos.

P. S. Prašytumėme ir kitų lietuviškų redaktorių, idant teiktusi šitą mūsų atsiliepinimą atkartoti savo garbinguose laikraščiuose.

Tėvynės varpai.

Société Internationale Artistique. Trejetas vaikų, o visi trys Jonai, arba šimmetiniai kalendoriai. Kritika kritikos nuo nekritikos

Žmonių pasaka „kitus pamatyti ir save parodyti“ pritaikoma ir prie tautiško kilimo. Pamatyti kitus, pasimokinti nuo kitų, kad galima būtų pritaikyti ką gero prie savo tautos, tai pareiga visų, kuriems rūpi savo krašto laimė. Savę parodyti, atkreipti ant savęs kitų akis, kitus pamokinti turi rūpėti visiems, atsimentantiems tėvynės garbę.

Mes kitus jau seip teip matome ir pažįstame. Jeigu da negalime pilnai pasinaudoti iš tos pažinties ir jos vaisius pritaikyti prieš save, tai galime tikėtis, kad neužilgo pasinaudosime.

Bet mes save da kitiems neparodėmė, o kad galėtume kitus ir pamokinti, tai apie tą dalyką šiandien net sapnuot per anksti. Ikiol rodėmės kitiems tik su skundais ant skriaudimų, tiktai kaip mazi vaikai su verksmu: mama, mane pesa! Reikia pasirodyti su savo darbais, idant kiti matytų, kad mes verti kitų atidos, o kartais ir apgimimo. Susipažinti su kitais, susibičiniuoti lengviausiai per laikraščius ir tas darbus buvo jau pradėtas, tik šiandien vėl užmestas, o jeigu atliekamas da, tai visai nerupestingai — nė nežymu.

Neapleiskime nors teip parankios progos parodyti save, kuri dabar mums pasitaiko. Paryžiuje įkurta draugystė „Société Internationale Artistique.“ Jos siekis — sutverti vidurį, kuriame susieity mainais vaisiai literatūros, dailos ir muzikos visų tautų, prigulinių prie Draugystės. Draugystė išleidžia laikraštį „Le Magasin International“, ir talpis jame ne tik ką atskirus veikalus, bet ir sutraukas svarbesniųjų straipsnių iš laikraščių visų pasaulės literatūrų. Žinoma, viskas tur būt versta praneuziskai. Metinis sanario mokestis, sykin su laikraščiu, tik 20 frankų. Draugystės adresas: A la Société Internationale Artistique 3, place Wagram, Paris.

Turime išrinkti žmogų, kurisai mokėtų suvartoti tam dalykui mūsų literatūros ir laikraščių vaisius ir susirasytų su Draugyste. Pasirupinkime!

Negražiai pasirodytume, jeigu kiti pamatytų šimmetinius mūsų kalendorius. Išleidome net tris kalendorius, o visi jie turi vienoki vardą: „Lietuvos ukininkų kalendorius.“ Priedas

„tikrasis“, „tikriausias“, išrodo lyg siūdas, už kurio griebiasi skęstasis, o kuris visai negalbi. Ir kitais metais turėdavo ne po vieną kalendorių, bet su yvairiais vardais, ir lengva buvo vieną nuo kito atskirti. Sakyčiau, šimet tallems išleistojams pritruko gūdrumo parinkt vardus kalendoriams, jeigu nebūtų aiški kita priežastis. Ikiol „Lietuvos ūkininkų kalendorium“ vadinosi tas, kurį leido „Ūkininko“ redakcija, o kuriam, kaip užsipelnusiam jau gerą garbę, nebuvo reikalo mainyt vardą ir šimet. Aišku, kad jo vardą pasisavijo konkurentai, matydami, kad su svetimu vardu, žmonių gerbiama, lengviau įsiveržt į pirkiko rėnkas, ne kaip su savo vardu.

Iš vienos pusės vienoki kalendorių vardai painioja norintį pasirinkt ir parsigabent sau kalendorių. „Tikrasis“ ir „tikriausias“ tai priedai, suprantami ir žinomi išleistojams, o žmonės pamena tik „Lietuvos ūkininkų kalendorių“ arba kitokį vardą, kaip buvo kitasyk.

Iš kitos pusės, sakysiu, begėdiška konkurencija, drįstanti rėdytis net pavogtais rubais, nedaro garbės mūsų jaunutėlei spaudai, ir negalime leist toliau taip daryt. Mano užmanymas toks: Jeigu redakcija laikraščio leidžia kalendorių, tai tegul, jam duoda savo laikraščio vardą. Tada bus „Ūkininko kalendorius“, „Apžvalgos kalendorius“ ir tt. Jeigu redakcija paveda kalendorių pašalinei žmogystai, tai gali pareikalaut, kad nebūt atmainytas vardas. Tokiu būdu, rėdosi, ir žemiausiu motyvai neprileis svetimam vardu puostis. O tikiuosi, ir konkurentų saužinės pabus.

Pernai, skaitant paskutiniausioje Leono XIII enciklikoje skyrį, pavestą Maskolijos katalikams, puolė man į akis dvi vietos, kur popiežius įsigeria caro Al. III teisingumą ir įsako katalikams klausyt, nesipriesint niekuo jo vyriausybei. Iš tų popiežiaus žodžių, tačiau, gali džiaugtis tikrai caras, o ne mes, da nesuспеje užgydyt šviežias Kražiečių žaizdas. Negerai padarė L. XIII, maniau, teip galėjo parašyt tik nežinodamas nieko apie Kražius, ir stebėjau, delko apie juos nežino. Tas savo mirtis, trumpai suglaudęs, patalpinau Nr. 7. „Varpa“ 1894 m. Prie galo pridėjau da, paėmęs iš „Vienybės“, kad popiežius rupinasi apie 6000 gruzinių, o nesirūpina apie kelis milijonus lietuvių, o bent gi neatskiria jų nuo lenkų.

Šimet Nr. 1. „Varpa“ P. B. užpuola ant ant manęs, aiškindamas, kad popiežius, parašęs teip, o ne kitaip, labai gerai padarė, kad enciklika teisinga, kad carui nėr ko iš jos džiaugtis, kad popiežius rupi lietuviai ir kad jis apie Kražius labai gerai žinojo. Prie

galo P. B. prisipažįsta, kad, jeigu tik nebūtų liudna, tai jis pasijuoktų iš „Tėvyinės varpų“, ir parodo malonėjimą, kad aš kartais (tur but, kada P. B. malonu užslėpt autoritetų klaidas), visai nieko nerašyčiau.

Kad kartais dėl tokių apkaltinimų ir malonėjimų nenustyčiau vietos „Varpe“, turiu pasiteisint arba, geriau sakant, parodyt, kad P. B. bereikalo ant manęs užsiklepoja. Kreipsiuosi prie P. B. tiesiog:

– 1. Tvirtini, Tamista, kad Al. III turėjo augstą pajautimą teisingumo, nes teip sako popiežius ir brošiura „Na dzis“. Aš skaičiau ne tik „Na dzis“, bet ir keletą kitų brošiūrų, kurios sutinka, kad Al. III, kaip žmogus, buvo teisingas. Tame dalyke su Tamista sutiksiu ir aš. Tik matai, Tamista, yra teisingumas privatiškas, naminis, apimas prilygimą artymo prie stymo, reikalaujas pvz. atsilygint su samdininkais, užmokėt siuvėjui už darbą, atsityst pralošus vintą ir t. t., tas teisingumas, kurį mes paprastai taikome prie privatiškos žmogystos privatiškame gyvenime. Kas kitas teisingumas politiskas, apimas prilygimą žmogystos valdančios prie milijonų žmogystų valdomų, pritaikomas prie valstijos galvos. Tą naminį teisingumą Al. III turėjo. Bet pasakyk, meldžiamas, kiek tas jo teisingumas atsilygė valdymo dalykuose, jeigu, jam viešpataujant, dėjosi Maskolijoje tokios baisios neteisybės? Ne tik neatsilygė, bet nebuvo nė pileistas dėl prižasčių, apie kurias pats Tamista, prasitarėi. Jeigu ne pats Al. III dirbo neteisybes, o tik kiti, tai teip-gi jo neįsteisina. Jis, kaip caras, buvo apsiėmęs atsakyt už laimę ir nelaimę valdomų milijonų, ir ant jo galvos puola atsakymas už teisingą ar neteisingą valdymą. Kas man galvoj, kad caras teisingas naminiuose savo pasielgimuose? Man rupi tas jo teisingumas, kurį aš janciu ant savo kailio, kaip valdomasis. Leonas XIII, didis diplomatas, turėjo žinot, kiek Al. III naminis teisingumas, atsilygė ant teisingamo valdyme ir kokios neteisybės dėjosi Maskolijoje.

Tai gi, jeigu popiežius gyrė politiską Al. III teisingumą, tai, tiesiog sakant, skelbė prieš visą pasaulę neteisybę. Jeigu gyrė naminį teisingumą, tai, atsimenant, kad enciklika paskirta ne naminiams caro reikalams, o tik viešiem, politiskiem, pasakė ne savo laike ir ne savo vietoje lėkstą komplimentą. Nė viename atsitikime, nė kitame popiežiaus issitarimas enciklikai garbės nedaro.

2. Nereikalauk, Tamista, nuo manęs sutikt su tuo, kad enciklika, kalbėdama apie Maskolijos krastą, neliepė klausyt vyriausybės ir niekuomet jai nesipriesint. Aš nesutiksiu, nesutiks pati enciklika, nesutiks vertimai jos

kitose kalbose, kuriuos pavedu Tamistai palyginti. Normaliskose sąlygose liept klausyti vyriausybės, - tai dalykas paprastas, nieko da pikto. Bet, turint atmintyje šviežią faktą, kur vyriausybė, verždamasi į neprigulinčius prievartojamą dalykus, nuskriaudė nekaltus žmones, kur pasipriešinimas barbariškai vyriausybei turėtų būti net pagirtas, ir liepti šviežiai nuskriaustiems nesipriešinti, nuskriaudusiai vyriausybei, klausyti jos, mylėti ją ir t. t. — tai skaudus paštyčiojimas! Kražiečiai skundžiasi prieš pasaulį, kad juos neteisinga vyriausybė nežmoniskai nuskriaudė, o popiežius ant to prieš tą patį pasaulį atsako: caris teisingas, nesipriešinkite vyriausybei t. y.: jūs, kražiečiai, esate melagiai ir verti nubaudimo už pasipriešinimą Klungenbergui su kazokais!

3. Meni, Tamista, kad lenkams ir Q. D. ir K. (tar but tas parasas išpuola man — mano straipsnis buvo be parašo) būtų patiko, jei popiežius būtų parašęs smarkią encikliką. Žinoma, kad taip: arba teisingą, arba nekorkę. Butų jau užtekę to pasekmingo laiško, kuri popiežius parašęs būk Aleksandrui III: Kad mano ir lenkų reikalavimas buvo logiškas ir sutinkamas su teisybe, parodo Tamistos tvirtinimas, kad popiežius pats turėjo jį prirengęs *encycliam contra gubernium Russicum et quidem vehementem*. Pasirodo, kad popiežius vieton skaudžios teisybės velyjo parašyti diplomatiskus komplimentus.

4. Sakai, Tamista, kad caris iš enciklikos nebuvo ko džiaugtis, kad ji galėjo jam įvairyti tik grauzimą saužinės. Gal but. Aš ne tvirtinu, kad ištikro jau džiaugėsi, tik man rodosi, kad greičiau galima buvo pasidžiaugti, išgirdus išgyrimą pr es visą pasaulį teisingumo ir paliepiama klausyti vyriausybės, ne kaip perskaitęs *encycliam contra gubernium Russicum et quidem vehementem*. Bet iškur, Tamista, žinai taip gerai caro saužinės slėpinius, ir, kad ta enciklika priminė jam Kėlių seminariją, o ne *Sviato-Duchovskij monastir* Vilniuje? Teisingoje enciklikoje t. y. smarkioje persimas tikėjimo, priminimas 1882 m. sutarimo su Maskolijos vyriausybe ir t. t. būtų turėję savo vertę. Situose-gi, diplomatiskoje, tie dalykai tos vertės, kaip Tamista norėtų, neturi, o toks persimas tikėjimo tai net išrodo nenuoseklus: dabok tikėjimą t. y. būk kataliku ir nesipriešink vyriausybei, kuri tavę verčia *nebut* kataliku — ar vieną, ar kitą iš tūdviejų persimų reiktų iš enciklikos išmesti, nes greta jiems vien ne vieta.

5. Tamistai rodosi, kad Leonas XIII, išleisdamas vieton smarkiosios lengvųjų encikliką „mums pelnė“ tai, kad a) Jan prie

Vatikano yra Maskolijos plenipotentas ministras; da vienas toks žingsnis (aš sakyciau: da vieni Kražiai), ir jau maskoliai negalės skūtinėt vyskupų raštų į Rymą ir atgal; b) valdžia pradėjo leisti vyskupus į Rymą, ir, netrukus, nauda iš to bus matyti visiems, dalyką žinantiesiems.

Gerai, bet koks čia „mums“ pelnas? Jų Maskolijos plenipotentas gins ne mūsų reikalus, o tik vyriausybės. Kad iš jo pasidarytų kūltis skūtinėjimui vyskupų raštų, o mums pelnas, tai da reikia, pasirudo, vienu Kražių — kad tavę! norėjau pasakyti: vieno žingsnio. Na, o jeigu to žingsnio nebus? Tai čia pelnas *in futuro*, ir šiandien bereikalo nori mas, Tamista, juo pavaisinti.

Tas pat ir su leidimu vyskupų į Rymą. Šiandien yra tai tik palengvinimas *visitare limina apostolorum*, o nauda „mums“ iš to leidimo bus da tik matyti, kaip Tamista žadi, ir tai ne visiems, o tik dalyką žinantiesiems. Teip-gi pelnas *in futuro*.

Na, tegultik pasirodys šioks-toks pelnas „mums“, tai aš pametęs davatkas, skubjsin jį apskelbt visiems, dalyko nežinantiesiems.

Tuotarpu jeigu pelnė, tai tik Vatikano diplomatija, ant kurios Tamista taip daug pasitiki. Vienok aš abejoju, kad tas diplomacijės (diplomacija aš vadinu *lapės dora*, ir nehorėčiau jos taikyti prie tikėjimo dalykų) pelnas eity gr ta su pelnu katalikų Maskolijoje. Vatikano diplomatija turi visai pasaulei žinomas, savo grynai švietiskus siekimus, atskyrus nuo tikėjimo siekimų, ir Leonas XIII parodė jau, kad dėl Vatikano diplomatijos gali apiešti savo avoles, kaip tai atsitiko prie Bismarkio. Jeigu Tamistai neteko apie tai skaityti laikraščiuos, tai gal teko matyti padirbtas atminčiai to aršifkimo dvi politiskas karikaturas. Ant vienos Leonas XIII, gudriai šypsodamasis, glosto Bismarkio veidą ir duoda Leonui maišelį su markėmis (ženklas apleidimo, pardavimo). Ant kitos Leonas su Bismarkiu apsimaime rubais: Leonas išrodo lyg koks *Lieutenant*, o Bismarkis, apsitaisęs popiežiaus rubais ir, iskęles ranką, laimina *urbi et orbi*.

Jeigu enciklika būtų išėjus smarkioje formoje, tai, Tamista tvirtini, būtų pasidarys daug pikto, ir taip: su viena diena Akademią uždaryta. Seimų dijeczija ir seminarija išnakiinta, kunigams įbrukti *trebniki*, pamokslų sakyt hevalia, ir da dang visokių kitų nelaimių. Tamista, nepyk už mano žodį, kad tas viskas taip lengvai ir taip greit gali atsitikti tikrai fantazijoje žmonių, apimtų liga vadinama *deltirium senense*, tai tik Seimai fokiūs stebklus taip umoi atlieka. Sveikam žmogui neišrodo, kad tiek daug pikto, Tamistos užvardinto, ga-

lėtų antsyk pasidaryt Maskolijoje. O ant galomės negalime žinot, kokios pasekmės būtų buvusios iš smarkios enciklikos — jug ji nepasirodė.

6. Jeigu Leonas XIII taip padarė su enciklika, žinodamas jau apie Kražius, tai da kaltėsnis.

7. Klausi, Tamista, iš kur aš patyręs, kad popiežius neatsiskiria mūs nuo lenkų. Pats, Tamista, paženklinai „Vienybę“, kaipo šaltinį tos žinios, ir da klausi, iš kur aš patyriau. Tai visai bereikalo. Pasikalbėk tame dalykė su „Vienybe“. Tik ant vieno, pajudinto čia Tamistos, klausymo atsiliėpsiu. Aš nereikalavau nuo popiežiaus, idant rupintūsi apie mūs tautiską kilimą, nes savo straipsnyje paženklinai aiškiai, kad Kražiuose buvo trėminas katalikystės, o ne lietuvystės. Nors, teisybę sakant, Leonas XIII, kaipo didis diplomatas, galėtų pasirūpint ir apie tautiską kilimą savo avelių. Jug tada jos būtų stipresnės, pačios galėtų šėip taip gintis nuo vilko, ir kerdžiui būtų mažiau darbo.

8. Da turiu Tamistą persergėt. Po mano straipsniu nebūvo nėkokio parašo, o Tamista man bruki G. D. ir H., rodos, kad tas parašas tiktai man ir tinka. Jeigu kas nepasiraso po straipsniu, tai turi savo priežastis, delko taip daro, ir turi tiesą reikalant, kad jam parašų, laisvai pagriebtų, nieks nesugintų. Ir aš turiu tą tiesą. Atsimink, Tamista, kad tokiu būdo galima kartais „ikišt“ nekaltčiausią žmogų, jau nekalbant apie tai, kad . . . . . taip daryt nepritinka.

Atsisveikinu su Tamista — nes prie šitos polemikos grįžt neketinu — šiais žodžiais: Man, Kražiečių kraujas brangesnis yra už Vatikano diplomatiją. Nėkoks autoritetas nebūbaidys manęs nuo išreiškimo atvirų nuomonių vardan to kraujo ir neprivers but apsimetėliu. Jeigu Vatikano diplomatijos salininkai ir išpažintojai pasipiktintų iš argumentų, kurių aš, būdamas priveristas gint savo nuomones, persokt negalėjau, jeigu užsirutintų ant manęs, kad isdrišau papeikt Vatikano diplomato raštą, as nenusimėsiu: geriau su teisybe liūimūt prisiminku, ne kaip su melu draugą.

Mikė.

(Iš Mačiotos.)

Tardytojas, visai dar jaunas žmogus, labai jautrus, — tik stebėjosi . . .

Tokio nusidėjėlio, kaip šitas Mikė, jis dar nebūvo matęs. Jug tai vaikpalaiškis be usų, o pažūrėk tu į jį! Veidas išblyškęs kaip girtuoklio; saltom akim žvalgosi begėdškai. Savo piktų darbų jis visai nesigaili. Kuntau! Jis dar giriasi jais, apsuikinėju apie juos, tartum senas piktadarys, perėjęs kiurai

vagių mokslą. Nors jis dar jaunas, bet žymu, juog jis yra buvojęs ne viename kalinyje, juog nemaža ten išmoko! . . .

Tai matyt būvo iš jo apsiėjimo; iš to, kad jis elgėsi ypatingai laisvai, kaip moka elgtis tik daug mačiusieji arestantai; apsi-reiskė ir iš to balso, kokiu Mikė, tardytojas užklaustas, atsakinėjo: tartum jis gyresis, juokavo, nesuprantamai kalbėjo, neužbaigdamas sakinių erzino, lyg paženkliudams kokius-tėn gudriai paslėptis nusidavimus. Ogi Mikės pasididžiavimas — tas ypatingas piktadarių puikumai!? Pėtys atstatytas priešais, ranka už juostos, atroji atmesta, galva pakreipta, akys truputį skersos ir veidas vos šypsosi, aiškiai sakė paprastai: „spiauju ant visko,“ vis tai geriausiai pritiko valkatai, nepame-nančiam savo vardo, — tam kalinių ponui, — kokiu sakėsi osas ir beūsis Mikė . . .

Tardytojas, minkštos ir geros širdies žmo-gus; kurs netikėjo, kad pasauleje yra nepa-taisomi piktadariai, — kurs buvo linkęs ma-tyti kiekviename nusidėjėlyje greičiau nelai-mingą auką sąlygų, negu piktadarį. — dabar tartum ėmė abejoti . . . Rėdėsi — nors tai būvo labai liūdna —, juog tas beūsis arestan-tas Mikė iš teisybės tikra blaurybė.

Senelis, kalinio užveizdėtojas; manė taip istikrujų. Atsimindamas sunkų likimą, at-siuntusį jam Mikė, senelis tik žėgnojosi kartais ir dūsausams klausė savęs: kodėl vyres-nybė taip ilgai laukia ir nepakaria to galvažadžio! Nepiktas senelis kalbėjo visiems, juog, jei tik jo valia būtų, tuoj, nieko ne-laukdams, nukirstų Mikei galvą, nės tame galvažudyje be abejimo pats velnias sėdįs.

Išties, atsipradus Mikei kalinyje, apie kurio padėjimą senelis būvo paprėtęs vyres-nybei rasiuoti: „viskas gerai“, — dabar, sūnts žino, kas ėmė darytis. Pasibaigė ty-liosios dienos . . . Prasiđėjo nesutikimai, maštai, skundos, vaidai arestantų su priziū-rėtojais, — ir visur kurstytoju būvo Mikė . . . Pasirodydavo, kad duona negerai iskepta ir sū smiltims, kruopos suplėkusios, mėsa page-dus, — nors pirma, kol nebūvo Mikė, visi arestantai valgydavo, nesipriesindami, nes-ksūdami, nesisaukdami prie vyresnybės. Da-bar seneliui teko teisintis prieš vyresnybę, tą ytlis su komisijomis ir revizijomis, o kasgi nežino, juog tai paskutinis daiktas. Nėgana to, — Mikė padirbo didelį triuksmą, ūmai pada-ręs iš kalinio nepagirtiną fabriką. Bala žino, kaip jis igijo viską, Ro jam reikėjo, iš-liejo iš gipso formas ir ėmė dirbti iš cino pinigūs. I-girdo apie tai, žinoma, vyresnybė, prasidėjo smarkūs tardymai, kurio nieko neisaiskino, bet seniuką užveizdėtoją isbarė ir prigrasino net atstatyti nuo vietos už negerą

priežiurą . . . Bet ir tai dar ne viskas. — Kada po to uždare Mike vieną į atskirą kambarelį, jis išlaužė, visai jau nesprantamu būdu geležis nuo lango. Dar gerai, kad sargai laiku pamatė ir Mikei nepasisekė išbėgti. Dabar uždėjo Mikei geležinius pančius.

Ir senelis-užveizdėtojas ir jo pagalbininkai prižiūrėtojai neslėpdami savo džiangsmo, žiūrėjo kaip kalvis sukale Mikei rankas ir kojas. Bet ir Mike ne nušiminė ir liko, kaip visada, smagus ir linksmas. Anaiptol, jis dar lyg gavo kuo pasigirti. Bent jo dainos ėmė skambėti da garsiaus. Mike, burskino dabar geležiniais pančiais, pirtardams savo dainoms, iš ko arestantai arčiausiose kambariuose pasigėrėdami juokėsi. Jis vadino tai „muzika.“

— Prakeikta dyvasia! — kalbėjo tiktai besizęnodams užveizdėtojas, — Mike pasitėli! — rėkė jis perpykęs, mėgindams nutildyti Mikės „muziką“. — Galvažudy! kada-gi tavę nujos nuo manęs velnias? . . . Ar girdi: kada tavę velnias nunės!?

— Nenunės, ponuli! — visada atsakydavo sypsodamos Mike. — Jis manęs nemėgsta, dantis išsilaužys! Kas jam iš manęs? aš prastas žmogelis, ne poniskas.

Senelis nusispiaudavo, murmėdams po nosim: „velnias, velnias!“ mosteldavo ranka ir nuveidavo tolyn, sakydams: „Galvažudys tu, Mike!“ Arestantai pasigėrėdami juokėsi ir, siundydami, atsiliėpdavo: „tai bent Mike!“ — Ir senelio papeikimas ir arestantų pagyrimas suerzindavo da labiau Mikės puikybę. Teisybę sakant, Mike nieko kito neisgirdavo kaip: „galvažudy!“ iš vienujų lupų ir: „tai bent Mike!“ iš kitų. Todėl nėra ką labai stebėtis, kad niekingas pažiūriavimas ir keistas pasigėrėjimas vertėsi iš jo, it verdas vanduo iš puodo.

Mike kaltino už išplėsimą. Tardytojaus klausinėjamas, jis gana atsargiai atsakinėjo, paslėpdamas, kur ką galėjo. Jei kartais tardytojas mitriai beklausinėdunas prisipeisdavo jį, teip sakant, prie sienos, tai jis staciai atrėždavo: „nieko nežinau!“ Vienok tardytojui pasisekė atrasti dar sį-tą ir daugiau, negu viens išplėsimas. Iš kilo lyg iš ukų viena begalo drąsi vagystė; teip ir žymu buvo, juog Mike čia turėjo būti pirmutinis. Išsiaiškino sukybę, kuri be Mikės teip-gi negalėjo apsieiti. Patirtas buvo išplėsimas pardavinycios, padarytas apsukriomis Mikės, rankomis, arba bent atliktas su jo pagelba — ir daug dar tam panašių dalykų . . . Staciai sakant, jei Mikės darbai buvo vienoki, tai jų, be ubejojimo, buvo itn apsciai. Mike buvo pikciausias priesininkas visokios savasties, kuri ne jam prigulėjo. Užsimanęs

igyti svetimą tartą, jis nesibijojo daryti drąsiūsins žingsnius, nors jam pertai butų reikėję pražūti.

Tardytojas jau iš aukšto matė ilgą eilę įstabių piktadarysčių, kurios savo dideliu drasumu ir apsukrumu galėjo nustebinti ir apsipratusį su visokiais piktais darbais žmogų. Tardytojas matė tas piktadarystės, kurios duoda progą prokuratoriui stoti apginėju „tiesos pamatų“ ir pareikalauti smarkiausiai subausti prasikaltėli. Tai užduotis, kuri vilioja, žinoma, prie savęs kiekvieną tardytoją. Ją galima buvo greitai užbaigti ir puikiai išisti, jeigu tik nebūtų buvę vienos svarbios kliuties. Būtinai reikėjo istirti, koks yra tikras vardas šito nusidėjėlio, kurs vadino save Mike. Bet tai ir nesisekė patirti: Mike atkakliai laikėsi savo, tarydams, juog jis neatmenas nė savo tėvų, nė jų pavardės, nė savo giminių. Jis nesisakė teipgi, kur jis paslėpė arba užkasė — teip kalbėjo žmonės, išplėstus pinigus.

Tardytojas kraipė galvą, prikalbinėjo, grandino, meldė, bet su gailėsčiu persitikrino, juog Mike yra visai pagedes žmogus. Jis atkakliai laikėsi savo ir ant kiekvieno tardytojaus ubejojimo atsiliėpdavo: „kaip tamsta nori!“ — Skęrdū buvo tardytojui: sykiu jam buvo nesmagu ir pikta, kaip esti pikta medziotojui, nepataikins į kiskį.

Kartą, tardytojui beklausinėjant, atėjo kunigas; tardytojas paprasė kunigo prikalbinti Mike pasisakyti; kunigas mielai apsiėmė . . . Jis sunkiai atsiruso, pakėlė aukštyn akis ir, pasigailėdamas paklydusios avelės, meilingai paklausė jo: kodėl jis išsirinko sau tokį kelią, o ne kelią vedantį išganyman.

Toks jau mano likimas! šaltai atkirto, užkietėjęs Mike, visa savo esybe pasipriesindamas Sulyginimui, su avelė, nors ir paklydusia. — Matyt, man teip lemta . . .

Kunigas, žinoma, syptelėjo ir su gailėsčiu pakraipė galvą . . . Likimas . . . Kiekvienam žmogui duota laisva valia; todėl žmogus daro, kaip jam patinka . . . Kunigėlis prikalbinėjo jį gražiai ir sirdingai, — bet Mike buvo neispasakytai atkaklus savo užkietėjime. Jis klausė, bet, matyt, netikėjo kunigo žodžiams: jo lūpos sypsojosi per visą tą laiką, lyg išreikšdamas paniekiniimą.

— Ar tu turi dušią? — dušią ar, turi? — klausė ant galo įpykęs kunigas, kurisai dar nebuvo matęs tokio atkaklumo. — Ar tu iš akmens, ar ką?

Mike tik smarkiaus truktelėjo pečiais ir nieko neatsakė, jis seniai jau buvo pūpratęs girdėti tuos žodžius . . . Tardytojas ir kunigas žvilgterėjo viens į kitą, tartam

norėdami pasakyti, juog kiekvienas pasileidimas turi savo žalą, už kurio prasideda jau pagedimas . . .

Ištartus kunigo žodžius Mikė išties girdėjo dar nuo mažens . . . Kiekvienas žmogus turi savo praeitį; vieno praeitis linksma, šviesi, puiki, o kito, anot žmonių, kaip šluoto iššluota . . . Išties, ne taip lengva pasakyti Mikės praeitį; vieną galima pasakyti; gražių pusių joje visai nebuvo.

Mikė buvo tikras našlaitis, be tėvo, be motinos; augino jį visas sodžius, už ką jis ganė sodžiaus žąsis, kiaules, avis ir atsakydavo visada ir už viską savo sbrandu. Sodžiaus augiutinis neturtingiems sodiečiams visada sunkenybė ir didelė našta . . . Kad jį kas paglostytų, meiliais žodžiais pakalbintų, prie širdies priglaustų, apie tai niekada, žinoma, nė į galvą neatėjo. Ir savo vaikų nėra laiko pažadinti, o apie svetimus -- ką čia jau bekalbėti . . . Kur amžinai gieda savo giesmę vargas, kur badas dieną iš dienos beldžia į duris, o sunkus darbas neleidžia nė atsivėsti pilna krutine. -- ten nėra ką jieskoti meilingumo . . . Vaikas girdėjo, juog jis sodžiaus sunkenybė; girdėjo ne kartą, kaip kiti linkėjo, kad jis nustiptų. Kada-gi jis apsiprato su kukteliais už savo paleistavystes, kad mušamas neberėkdamo, tada išgirdo, juog jis esąs iš akmenų . . .

-- Uuu, biatrybe! kad duosiu tau, akmenų dūšia!

Tarp pavargėlių, jis buvo dangiau negu pavargėlis -- elgėta! Ir kaip toks žiūrėjo, žinoma, į turtingesnius už save, kaip ir visi elgėtos, su pavydu, nemaloniai. Bet argi galėjo kitiškai būti? Kada, jo viemiečiai, tokie-pat būtinai ir storpilviai, kaip ir jis, dar tebebegimėjo be darbo, risdami per galvą, mušdami ritinį (ripką), duduką arba šunis pindydami, -- ant Mikės jau gulėjo sunki pareiga ganyti sodžiaus žąsis, sutvėrimus smalsčius, tik ir tykančius, kaip į avizas sulįsti. Reikėjo tik valandėlę užsiziopsoti prie ripkės, išistis iš akių žąsis, -- tūoj, žinoma, nuklydavo avizas, o draugo su jomis ir Mikės ūgara. Arba, kada vaikai įlisdavo į lyvaro sodnų obuolių vogti, -- kalčiansiu būtinai pasilkdavo Mikė, -- jug negalima sakųjų išduoti! Ir Mikėi duodavo į kailį vienam už visus arba daugiaus, negu kitiems, jeigu, aht nelaimės, pagandavo ir kitus. Mikė priprato prie tokio padėjimo, ners nerikia manyti, juog jis sutiko su tuo. Kiek tik buvo vietos jo dar mažutėleje širdelėje, -- ten įsikūrė apmaudas, piktumas, ir hiirtimas neteislingai skriaudžiamo žmogaus. Balsai tokių svečių, kaip žinoma, garsiai

sunkia ir nutildo daugeli kitų balsų. Seip ar ar teip, bet vaikas klausė jį ir, kur galėjo, kersyjo užgavikams. Už tai jį, suprantama, praminė ištvirkėliu, paleistuviu. ėmė dar labiaus musti, iš širdies atsivėsdami ir sielvartaudami: „uu-gi ir atsiuntė Dievas rykšte!“ Ir išties, ta „rykštė“ išdykavo smarkiai. . .

Teip slinko laikas, iki užsidegė jauja piktojo senio Markūno, kurš skaudžiau už kitus mokino Mikę. Tada Dirsičiai atsivėso lengviaus, -- atėjo galas penėjimui nereikalingo pilvo ir rūpesčiams. Nereikalingą pilvą, tą savo sunkia našta, savo „rykštę“, sodžius pagal įstatymus atidavė dabar valdžiai . . . Prieš trylikos metų vaikui plačiai ir svetlybai atsidarė tamsios pavieto kalinio durys . . . Ir Mikė papaiiko iš džiaugsmo ir laimės! . . .

Jis pamatė miestą -- tai viena, -- tą miestą, apie kurį buvo girdėjęs tik iš pasakų, miestą, kur gyvena vieni ponai ir lobininkai, kur viešpatauja linksmybė, kur karčiamose skamba muzika, kur jo sodžius vežė žąsis ir vistas, kiaules ir javus. Toliaus . . . toliaus, nors tam sunku įtikėti: -- bet jis, sodžiaus, vargnolis, alkanaš, sušales, neturįs kur galvos priglausti, -- pats, rodėsi, paliko ponų ir ėmė gyventi kaipo ponas . . . Mūro sienos . . . šilta . . . sotus . . . nekokių rūpesčių nė kumščių . . . apdengtas, -- toks gyvenimas jam nė sapnyje nesisapnavo. Ir dabar tai jam išrodė laimingu sapnu arba teisybe, panašia į sapną. Paskui, kada apsiprato, jis ėmė bijoti, -- kad ta laimė greitai nepasibaigtų . . . Tai buvo jo pirmą laimę, gražiausios dienos jo gyvenime. Teisybė, Mikė buvo uždarytas, nustojęs laisvės, -- bet kasgi nežino, juog laisvė žmonės visai suprantą. Uždarytas tarp keturių sienų, Mikė pasijuto kur-kas laisvesnis, negu ganydamas bandą po plačias ganyklas . . .

Buvo dar viena pusė jo naujame gyvenime, kuri įzemiai atskyrė jo praeitį dabartinio padėjimo, padaugindama laimę. -- ir jos įteknė bene stipriausia buvo a. . . Čia Mikė buvo ne našta, ne sunkenybė, -- jis buvo lygus tarp lygių. Čia nebuvo pavargėlio ir lobininko, -- visi buvo „savieji“ ir jis buvo trup-gi „savas.“ O ar tai ne laimė? Jį paliovė vadinę išdykėliu, paleistuviu, „rykšte.“ -- jis tapo Mike, į kurį nauji jo draugai žiūrėjo net meilingai ir širdingai; rūstūs arestantai, kaip žinoma, myli vaikus. Tarp naujų draugų atsiradė ne viena krutinė, ant kurios vaikas būtų gulėjęs išverkti savo asaras, -- ne vienos lūpos, kurios, vietoj koliojimo, kalbėjo jam smagius pagyrimo žodžius: „tai bent Mikė!“ -- už kokį-nors mitrų žygį, padarytą kalinyje. Ir, Dievutėli mano, kaip rupinosi Mikė, kaip nėrėsi, iš knūliū, geisdams užsitarnauti tuos

jam visai naujus ir meilnius žodžius „tai bent Mikė!“. Ir nėra nieko įstabaus, jei savo nepalytėtą širdelę Mikė nesugražintinai ir visai atidavė nuo to laiko šitiems naujiems drągams, jų linkimams ir pažūroms ant žmonių. Jis akla priėmė jų „gyvenimo mokslą“ ir anot to mokslo, padalinę žmones į „savuosius“ ir „nesavuosius.“

Bet visas pasaulėje turi galą, net tardymas... Ir Mikė ant galo pastatė prieš tiesdarius. Iš pradžtos jis persigando, bet nepoilgo jau akimis skrajojo ir akvyvai žiūrėjo į puikią salę, tiesdarius, buvusius salėje žmones, nors ji šiūrupilai ėmė. Vaikas suprato vieną, — jei jo neapkaltis, nesugražis į kalinį, — galas jo laimei. Jam atėjo į galvą — rūkai, banda, kumsčios, badas, šaltis, nemeilumas... Ir jo išties neapkaltino. Aštriausieji tiesdariai pripažino, juog šitas žvėriukas-vaikas, užaugintas tik švilpaujančio vėjo ir aziančio miško, užauklėtas lietaus ir saulės, maitintas pavargėlių plutele, pusiau-miškinis, nudaužytas, nė išmanyti, neišmanė, ką daras. O kur nėra išmanymo, ten įstatymai neskirtas nė baismės.

Bet atlikti įstatymų teisybę, atlikti tai, ką stačiai reikalavo saužinė, — buvo maža... Tai žymu buvo ir iš prisaikintųjų veidų ir iš prijuociančių prokuratoriaus akių, — tai aiškiai išreiskė ir rūsti rūkslelė ant gudrios prezidento kaktos ir tykus, bet gilus susirinkusių žmonių atsidusimas, tartum šlamstimas perlėkęs per salę. Kilo klausymas: ką daryti su vaiku toliaus?

Dirsičiai, buvusieji sūde per liudininkus, nulenkdami žemai galvas, meldė idant atimtų nuo jų sunkią našą — tą vaikapalaikį, kurs galėtų jiems vėl ką pikto padaryti. Jie nė negalėjo kitaip kalbėti, ir teisingai skundėsi, kad jie neturi kuo maitinti, neturi laiko prižiūrėti to vaikapalaikio, kad jiems ir teip sunku gyventi... Teisybė, savo puikioje kalboje apginėjas nurodė reikalingumą vaikeliui mokyklos ir atsakaučio auginimo, bet kas iš to: pirmučiausiai Mikės burnelė godžiai reikalavo peno, o liesas, nuvargintas ir pridengtas skarmalais kunolis galėjo mėlynuoti ir drebėti nuo šakčio.

Ir prisaikintieji ir tiesdariai susidėjo, surinko varguoliui keletą rublių; bet klausymas, kur jį dėti, kur nusūsti, — paliko da, žinoma, neišristas. Klausymas buvo sunkus, — salėje valandėlę pasidarė visai tylu, ir šitame laike Mikė staiga ėmė raudoti.

Kodėl rauduoja vaikas, — ar dėlto, kad jį ištelsino, kad pasibaigė laimė, ar gal dėlto, kad ir jo, vargšo, paleistuvio, arestanto netikėtai pasigailėjo, kaip jam pasirodė, svetimi žmonės, rūstūs tiesdariai, — sunku pasakyti.

Tikriausiai — Mikė, kurio nieks nepasigailėdavo, išties pajuto, juog ir jo staiga pasigailėjo... Toks netikėtas atsitikimas gali sugraudinti ne tik tai mažą.

Kartą, jau seniai, seniai, kada Mikė dar Dirsiuose su baltgalviu Kaziu bėgiojo, — Ignationė, Kazio motina, primylėjo jį raguoliais ir pasigailindama pavadino našlaičiu-vargdienėliu... Tada Mikė teingi ėmė blianti, įsikandęs raguolį, pats nežinodams dėlko... Dabar jam pasirodė, būk jo ausise vėl praskambėjo Ignationės balsas: „o, tu mano našlaiti-vargdienėli!“

Šeip ar teip, bet Mikė pasilėdo salėje verkti, ir jo ašaros ir krūpčiojantieji liesi peteliai išrišo viską... Sėdinti tarp žmonių labdarė ponis, pašoko nuo vietos ir, klūsydamas paliepimo savo širdies, pasisiūlė pajimti vaiką... taruystėn, mokslan, į augininius, — ant galo jį patį nežinojo kam... Suprantama, — jos pasišūlyjimą priėmė su noru, su padėka, ir Mikė išvažiavo su ja jos karietoj besistebėdams į savo nepaprastą likimą. Ponia tuoj aptaisė jį aksominėmis belinaitėmis, šilkiniais marškiniais, gražiais baciukais su raudonais utiapais ir beveik visą nedėlią rodė „žvėrinuką-uzdegiką“ svečiams. Beveik visą nedėlią, ant pavydo tarnams, jį maitino gardumynais, su juo juokavo, juokėsi iš jo prastos kalbos ir klausinėjo apie praėjį... Ponas buvo linksma, — tarnai, užganti lepiniū to paleistuvio, ką tik neplyšo iš pavydo ir keršyjo jam savaip, — o pats Mikė vargu suprato ką nors aiškiai, vargu galėjo viską nors šep-toip supaisyti...

Teip praslinko beveik visa nedėlią, o toliaus... toliaus prasidėjo tai, kuō visada baigiasi neapsvarstyti troškimai. Prisiūnokavė iki gana, ponai ėmė mąstyti, juog laikas su Mikė šį bei tą padaryti, juo labiau, kad užganti tarnai rūgojo už neteisingumą vis labiaus: „piktadari, mat, labiau gerbiā, negu teisingus,“ ir paise ant jo, ką tik įmanydami... Ponia nusprendė, kad nereikia atitraukti vaiko nuo tų žmonių ir sąlygų, prie kurių jis priprato... Ant galo Mikė pateko prie arklių, tiesiog po priežiūra nutukusio vežėjo, Andriaus, kurio broliavaikis buvo be vietos, ir jo akise tas broliavaikis buvo kur-kas daugiau vertas tokios ponų malonės, negu koks-ten ntiplyšėlis, valkata, uzdegikas ir paleistuvis.

Ant nelaimės, arklidė, apskritai imant, mažai tėra panasi į mokyklą, o vežėjai nevisada geri mokintojai... Dėl tos ar dėl kitos priežasties, bet greitai išslaiškino, juog su paleistuviu Mike nieko negalima padaryti, nors jam šakalius ant galvos skaldytų... Išpėrė syki, išpėrė antrą kartą dar smarkiaus, o prieš trečiąjį — jis velyjo išsprukti.

Tada visi ėmė kalbėti apie nedėkingumą, apie užkietėjusią širdį ištvirtusio vaiko. Ji pagavo beelgėtaujančią, pristotė vietą, kur, žinoma, Audrius nepasigailėjo rykščių: jam iškarsė kailį, kaip žydo ožkai. Tada jis vėl išsmuko, bet jau teip, — kaip vandenįjį nuskendo. — Na, ir nuo to laiko...

Kada dabar, atsimindamas savo praeitį, priedavo iki tam daigtui, Mikė, it įgiltas, pašokdavo, nuo suolo ir, atmetęs galvą, pradėdavo savo „muziką“, tartum norėdamas kankors nuo savęs nuvaikyti. Senelis užvežėtojas tikrino, juog tokiose valandose Mikė be abejojimo apsidėdavo velnias.

Tardytojas smarkiai džiaugėsi. Vienas plėšikų prasitarė, ar tikras Mikės vardas tapo surastas. Jau nuo paties ryto skambėjo džingūliškai sukinkytų į dvejs ratus arklių — vienį tardytojui, kitį Mikei; tie arkliai turėjo nuvežti juos abudu į sodžių, kur reikėjo nuo Dirsių patirti tikrąjį Mikės vardą. Išsiaiškino, juog Mikė buvo visai ne Mikė, bet Juozas Gaidelis iš Dirsių sodžiaus. Kada ji, ką bevežę per miestą pas tardytoją, netikėtai privedė prie ratų ir jis pamatė nudžiugusį tardytoją jau bosėdintį ratuose — jo veidas keistai persikreipė, jis išbalė, susimaisė, stebėdamasis apsidairė ir, rodos, iškart viską suprato. Iš pačių pradžių jis išrodė lyg užmuštas, važiavo tylėdamas, apsiblausęs, bet netrukus ūmai pasipurtė, smarkiai mostelėjo ranka, didžiudamasis pasuko arestantišką kepurę ant šono, užtraukė savotišką dainą ir ėmė prisikabinėti prie lydinčių ji kareivių. Buvo aišku, — vaikas pasidavė savo likimui.

Kareivių padėjimas buvo ištis ne smagiausias, nes Mikė, tartum atkeršydamas jėms už savo nelaimę, smarkavo, prisikabinėjo, erzino, o jį užpakalio važiavo tardytojas, kurio artumas spyrė juos norom-nenorom prie nepavydėtinos ir nepriprastos rolės viską kenčiančių nekaltų avinėlių. Jie tiktai dūsavo, kietai suspaudę dantis; jų veidai mėlynavo, akys krauju srūvo, nuo ko Mikė džiugo ir dar labiau juos erzino, — juokėsi iš jų, kiek tik įmanydamas. Kartais vienok, — nebesitverdami nuo Mikės erzavimo ir jo žodžių „neuzkabink!“ — kareiviai duodavo jam alkūmėms arba įgnybdavo; bet tokiuose atsitikimuose, tartum, apsidžiaugęs, kad yra prie ko prisikabinti. Mikė greitai pašokdavo ir šaukdavosi prie tardytojaus; „apgink, ponuti!“ kuo, žinoma, ūmai sudraudavo kareivius. Vis tai ir llaksmino ji, ir smagiavo, bet pagaliaus, — ar jam atsibodo, ar tiesiog vaikas pailso, — pamažėli nustojo, nutilo ir lyg užsirūpino. Apie ką? — kas ji žino — ką kits mánó, neatspėsi! Manyti

jis niekad nemėgdavo — nė apie praeitį, ar šiočia ar tokia, ir būtų, sviesi ar tamsi, — nė apie dabartinį laiką, kuris bent sino tarpu buvo visai aiškiai matomas. Ateities gi jis nežinojo ir į ją nežiūrėjo — kam? Ateitis jo akise buvo tamsus likimas; kadangi jis ant visko spjauždavo, tad žinoma nieks nerūpėjo.

Vis buvo neabejotina, juog kur-ten giliai-giliai Mikeje sujudo staiga kas-žin koks liūdnas, neaiškus jausmas, panasus lyg į išsiilgimą lyg į nerimastį, toks kurį vaikas visada stengdavosi užmigdyti savyje spiegiandė „muzika.“ Dabar ir „muzika“ neberamino, — pasigyrimas kas-žin kur nulėkė, paliko jį. Jis išrodė nebeapsipūtusiu žmogumi, ne begėdisku drąsuoliu, bet paprastu, pilku, apsileidusiu arestantu, ir sėdėjo susitraukęs ir nusiimęs. Išaiškinimas tikro jo vardo, laukiamas pasimatymas su Dirsiečiais nežadėjo, žinoma, jam nieko smagaus, — bet to buvo, rasi, permaža, kad Mikė imtų rūpintis. Neabejotina, jam įskirto piktus juokus, ir tas skaistus, šiltas rytas, ir kaitri saulė, kurios nežinai tarp keturių sienų apsiatūsios jų begalinės pievos, apie kurias visada sapnuoja arestantas, ant galo ir šitos pažįstamos gimtinės vietos, upeliai, šėip-teip surkalti tilteliai, nuširę sodžiai su pakrypusiomis triobomis, kurių jis nematė nuo pat to laiko, kaip užsidedę Morkūne jauja... Šėip ar teip, bet jis pasijuto lyg vienai vienas ir visų apleistas, nustojęs viso to, ką turi ir paukštelė ir kiškis, perbėgęs skersai kelio... Tiktai viena saulė šildė jį ir glostė, bet ar-gi ne permaža žmogui vienos saulės, jos šilumos ir glostymo?! Kas-žin kas ėmė jo širdyje krutėti, atsiminti, nerimti, draskyti senas opas, ir tas jausmas buvo tik skaudus, skurdus užgaunas, galis, tur but, net asaras kitam išsukti... Neabejotina, tai buvo lyg kokie burtai, nes Mikei staiga nė iš šio; nė iš to pačiam savęs pagailo. Ir jam teip savęs pagailo, teip pagailo, kad... kad „muzika“, kurią jis pamėgino užtraukti iš naujo, norėdamas nuvyti nuo savęs tuos burtus, teip ir nutruko; apmirė ant jo išbalusių lūpų... O škaisti saulėlė darėsi vis mažonesnė ir šiltesnė, žali laukai ėjo platyn, mirgėjo vis labiau pažįstamos ir artymos vietos; su visu tuo teip glaudžiai buvo surištos tolymos kudykystės dienos baltgalvio vargšo — našlaičio, sodžiaus augintinio, niekam ir niekuo neprasikaltusio, geriansio bičiulio kita baltgalvių ir pilvotų Mikių ir Kazių, bet kurie turėjo ir „tėtyčius“ ir savo „mamytės.“

Dievas jį žino, kur būtų nuvedę tie burtai. Jau Mikės akys mirksėjo ir raukėsi veidas, — bet staiga pasirodė už miško kryžius Dirsių bažnyčios. Mikė pasipurtė ir išsitiesė, —

bet jo dušiai pasidarė dar sunkiaus... Seip ar telp, bet jis nenorėjo nusimines (važiuoti) į savo sodžią. Ten jis nebuvo nuo mažens, ten jo nemylėjo ir bijojosi, ir jam lyg gėda buvo pasirodyti nusiminiusiam... Ne, jis jiems pasirodys, — įsiremęs stovės prieš juos!... Tegul pažūri! kvailos bobos, rasi drėbės iš baimės! Burtai, rodėsi, pranyko, — Mikė pasipuikuodams atsmakė pilką kepurę, įsiremė, subarskino pančiais ir paliko tokiu pat, kaip ir seniaus smarkuoliu... Kas jam vis tai! — nieks jam nerūpi!... Jis užtrankė savo „muziką“, o arkliai smarkiai su-trinksėjo jau į sodžiaus tiltą.

Štai ant galo ta' gintinė, gušta, štai jie, tie artymi žmonės išgąsdinti nelaukiamų svečių. Bobos žiūri nusigančiusios, žegnojasi ir stovi išsižiojusios, baltgalviai vaikai kabinasi į jų skverans.

Mikė neišpasakytai smarkauja, jis sėja baimę... Tardytojas jo nesustabdo: jis užimtas protokolu, džiaugiasi galas suradęs ir godžiai klauso parodymus persigandusių žmonių: „jis, jis, ponuli, tas pats Juozas Gaidelis!“ — O Mikė didžiuojasi be galo, be krašto. Rodosi, tai jau ir nebe Mikė, bet kas-žin kokia suezinta, įniršusi pikta dvasia... Grumdinamai tik ir bira, kaip žirniai, ir persigandę žmonės nutyla... Visiems nutilus, smarkaujas Mikė žada vienam „raudonajį gaidį pakisti“: „palauk, girdi, tiktai sugrįšiu, tai pamokysiu aš tavę, šnekėsi tu dabar ant manęs!“ Kitai nuo išgąscio vos pastovinčiai ant kojų moteriškai prižada: „tik išeisi grybauti, pasmaugsiu!“ — Jis parodo, kaip ant delno, visą kalinių mokštą, viską, kuo gali nustebinti kitus ir pats išiaukštinti.

Bet staiga jis sustojo ant pusės žodžio, nutilo ir lyg prikaltas įspyrė plačiai atvertas akis į vieną vietą... Tiesiog priešais jį, ranka parėmus skruostą, stovi senutė ir mažai tematančiomis akimis, pilnomis ašarų, žiūri į jį skurdžiai pasigailėdama, kaip temoka žiūrėti tik geros sodiėtes senelės. Lyg nutrenktas, Mikė nebegali atitraukti akių nuo tos verkiančios senutės ir sėdi, tartum apsvaigęs. Jis mato, kaip ta senutė Ignatienė palingavo savo žilą galvą ir, visiems nutilus, klausėsi pažįstamo balso.

— „Vai, Juozuk, Juozuk! Ar tau ne griekas?!“ linguodama galvą, istarė senutė — Ar ne griekas? Užmiršai, ar ką, kaip su mano Kaziu, — amžinių atilsį, — bėginėjai? Kaip aš tavę raguoliais valgydinau, ką?

Mikė sudrebėjo, nubalo dar labiau ir pajuto, kaip kas-žin kas suspaudė jam gerklę.

— „Užmiršai?! Vai, Juozuk, Juozuk! varguoli-našlaitėli, užmiršai!“

— Ne, neužmiršo! Nubalęs beūsis veidas staiga susiraukė, užblėsusios akys susitraukė, lūpos ėmė krutėti visai vaikiskai, įdubusi arestanto krūtinė ėmė kilnotis ir, nustebindams tardytoją ir aplinkui stovinčius žmones, ką tik plūdęs, grumzdes piktadarys Mikė — pasileido verkti, kaip mažas... mažas našlaitėlis Juozukas.

Mikė, žinoma, apkaltino be palengvinimo, visai nenofėdami nubausti, bet tik pataisyti, — nusiuntė į priverstinus darbus... Bet kur pasidėjo pavogti pinigai, negalėjo surasti, — Mikė, arba Juozas Gaidelis niekam nepasakė, kur jis juos paslėpė. Kada jį išvarė Siberijon, Dirsiečiams ėmė sektis, — jie išpirko nuo pono ganykias ir prisipirko dar ariamos žemelės... Itikintieji į burtus žmonės kalbėjo, kad Dirsiečiai tikrai iškasė nemažus pinigus. *Greitakojis.*

Katras alfabetas yra geresnis.

Parasė V. K.

Sioje gadynėje, kada mokėjimas skaityt stojosi prisakymu žmogans gyvenime, kada daug svieto per visą amžį turi tēmytis ir tēmytis į knygas, negalima praeit tylomis pro alfabeto klausymą. Jeigu mums rupi tarp kitų nuolat vartojamų įrankių pasirinkt geresnį, parankesnį, tai ir turi rūpēt pasirinkimas sau geresnio įrankio skaitymui t. y. alfabeto.

Pamėginkime pajudint tą klausymą, apsižiūrėkime, kokios turi but gero alfabeto ypatybės, o pagal tai, nors nesikėsindami sutvert naują alfabetą, galėsime pasirinkt vieną iš alfabetų jau esančiųjų.

Žmogaus kalba išreikiama dvejopu būdu: balsu ir raštu. Pirmame atsitikime perimame kalbą ausimis, antrame — akimis. Girdėjimo ir regėjimo pajautimai paremti, ant vienukių fiziskų tiesų, ant virpėjimo vilnių: vienas — balso, kitas — šviesos. Ir tas ir anas vilnių virpėjimas gali gamint harmoniją ar disharmoniją: ten skambėjimų, čia ženklų. Harmonija skambėjimų ar ženklų gamina švelnų, smagų įspūdį ant pajautimo, o disharmonija gamina įspūdį šiurkštų, erzina pajautimus, juos žeidžia. Harmonija tokiu būdu pajautimams geistina, o disharmonija jiems kenkia. Kitais žodžiais, vieną sujungimą atskirų skambėjimų, ar atskirų sudėtinių pavirsutinės formos dalių, pajautimas mėgsta, o kito nekencia, žiurint ant to, ar tame sujungime yra harmonija, ar disharmonija. Siuo žygiu mums rupi ne skambėjimai, tik regimi ženklai, o tai alfabetas su savo literomis.

Iš to, ką augščiau kalbėjome, galima išvest tiesą vieną: tas alfabetas lūtas akims meilesnis ir smagesnis, kurio atskirų ženklų

(litarų) sudėtinės dalys turės sujungime didesnę harmoniją.

Toliau. Rubėžuose mūsų regėjimo yra tiksliai vienas taškas, aiškiausiai matomas, ir jis atsako tam taškui ant akies dugno, kur oina regėjimo esis ir kuris dėlto vadinasi *esis tašku*. Juo toliau, nuo to taško, juo matymui truksta aiškumo. Ištėmę tiksliai ant literos *i* ir, neuždėdami nuo jo akių, bandykime pažinti literas ar bruknelius, stovinčius aplink: arčiausi brukneliai bus aiškiausi (bet neteip aiškus kaip pats taškelis), tolesni neteip aiškus, o antgalo aiškumas dingsta visai. Taigi, skaitant, akys turi pirma sugriebti smulkiausias sudėtinės literų daleles anuo tašku aiškaus matymo, iš jų sutvert literas, žodžius. Suprantama, juo greičiau ir lengviau akys tą darbą atlieka, juo geriau. Aišku teipos gi, kad spartumas ar lėtumas to darbo priguli nuto alfabeto literų. Idant akys, skaitant, turėtų mažiau darbo, greičiau galėtų sumti be painių ir kliučių, tai sudėtinės literų dalys turi būti koaiškiausios, jų turi būti komžiausiai ir jos privalo būti sujungtos koprasčiausiai.

Iš čia vėl galime išvesti tiesą kitą: tas alfabetas bus parankesnis, kurio literose yra geriausias sujungimas sudėtinių dalių mažiausiaime jų skaitliuje.

Da toliau. Vėsi žinome, kad nuo ilgo, tūlydinio skaitymo akys genda kartais, susserga. Tai gi alfabetas risasi ir su akių sveikata. Nereikia, man rodos, aiškinti, kad tas alfabetas, kuris yra akims smagesnis, parankesnis, bus išvien ir sveikesnis, nes neteip greit pailsis ir sugadys akis.

Užsirežę tas tiesas, išdraskysime kiekvieną alfabetą skyrium, pažiūrėsime, kiek yra literose sudėtinių dalių, kiek jų išpuola vienai literai ir kaip jos tarp savęs sujungtos, vienu žodžiu, patirsime, kuris alfabetas geriausiai pritinka prie angsčiau minėtų tiesų. Tik prieš tai da turime susitarti, kad:

1. Nekalbėsime apie alfabetą rašytą, o tik apie spaudintą, nes su spaudintu tankiau turime darbą.

2. Kalbėsime tiksliai apie literas mažasias, nes su didžiomsiomis susitinkame, sulyginant, retai, o ir tas pačias bando jau šiandien kaip kur beveik visai išmesti.

3. Atmesime visokius ženklus prie literų, nes jie ne literos ir pamatų paties alfabeto neardo.

4. Nekalbėsime apie visus pasauleje alfabetus, o tik apie koletą įžymesniųjų.

*) Purkynie. Apie naudą viešo praplatinimo lotyniško alfabeto slaviskose kalbose.

**) Zdrovie (lalkr.). Prie klansymo įtekėmės alfabeto ant akių.

Imkime alfabetą, tegul lotynišką, ir tēmykimės į literas: pamatysime, kad jos sustatytos iš bruknelių arba dalių *tiesių* ir *riestų*.

Dalį *tiesių*, jei tik nemaino savo pakrypimo, laikysime per vienybę; *pus.* ir *I* kiekviena iš vienos vienybės.

Dalis *riestas* tik tada laikysime per yvairias vienybes, kada jų užsiritimas bus yvairus t. y. skaitysime skyrium užsiritusias į vieną pusę, o skyrium į kitą: *e* bus vienybė riesta, nors ji ir kas žin kaip būtų pastatyta; *o* ir *s* sustatytos kiekviena iš dviejų yvairių riestų dėlto gi ir iš dviejų vienybių.

Litarose maišytose iš *tiesių* ir *riestų* skaitysime skyrium tiesas ir riestas dalis: *p* sudėta iš trijų vienybių — vienos tiesios ir dviejų riestų $\cup$ viršutinės ir $\cup$ apatinės. Ardymui ir išvedimui tiesų pasimkime keturis alfabetus: vokiską, grekišką, rusiską ir lotynišką.

A. vokiskas.				A. grekiškas.			
Litaros	Daly s			Litaros	Daly s		
	tiesios	riestos	sykiu		tiesios	riestos	sykiu
a	6	—	6	α	1	3	4
b	7	—	7	β	1	3	4
c	5	—	5	γ	1	2	3
d	4	1	5	δ	1	2	3
e	6	—	6	ε	—	2	2
f	3	—	3	ς	1	3	4
g	6	1	7	ζ	2	2	4
h	3	1	4	η	—	4	4
i	1	—	1	θ	1	—	1
l	2	—	2	ι	1	—	1
m	4	—	4	κ	1	2	3
n	2	—	2	λ	1	2	3
o	7	—	7	μ	3	2	5
p	5	—	5	ν	1	1	2
q	6	—	6	ξ	—	4	4
r	6	—	6	ο	—	2	2
s	6	—	6	φ	3	1	4
t	4	—	4	ψ	1	2	3
u	4	2	6	ω	1	2	3
v	4	2	6	ϖ	—	2	2
w	3	—	3	ϗ	2	1	3
x	7	—	7	Ϙ	1	1	2
y	7	—	7	ϙ	1	2	3
z	8	—	8	Ϛ	1	—	1
š	1	3	4	ϛ	—	4	4
25	117	10	127	25	25	52	77
1	4,68	0,40	5,08	1	1,00	2,08	3,08

Prilygimas tiesių ir riestų literoje bus (4,68 : 0,40) 11,7 Beveik 12.

Prilygimas tiesių ir riestų literoje bus (1,00 : 2,08) 0,46 Beveik 1/2.

A. rusiškąs.

Litaros.	Dalyš		
	tiesios	riestos	sykiu
а	—	4	4
б	—	3	3
в	1	2	3
г	3	—	3
д	5	—	5
е	1	2	3
ж	2	4	6
з	—	2	2
и	3	—	3
й	3	1	4
і	1	—	1
к	2	2	4
л	2	1	3
м	4	—	4
н	3	—	3
о	—	2	2
п	3	—	3
р	1	2	3
с	—	1	1
т	4	—	4
у	2	1	3
ф	1	2	3
х	2	—	2
ц	4	—	4
ч	2	1	3
ш	4	—	4
щ	5	—	5
ъ	3	1	4
ы	2	1	3
ь	1	1	2
ъ	2	1	3
ю	2	2	4
я	2	2	4
о	1	2	3
у	2	1	3

35 75 41 116
1 2,14 1,17 3,31

Prilygimas tiesių
prie riestų litaroje
bus (2,14 : 1,17) 1,83
Beveik 2.

Tokiu būdu:

Alfab.	Vienai litarai išpuola dalių			Prilygimas tiesių prie riestų
	tiesių	riestų	sykiu	
Vok.	4,7	0,4	5,0	12
Grek.	1,0	2,1	3,1	1 1/2
Rus.	2,1	1,2	3,3	2
Lot.	1,4	1,4	2,8	1

A. lotyniškąs.

Litaros	Dalyš		
	tiesios	riestos	sykiu
a	—	4	4
b	1	2	3
c	—	1	1
d	1	2	3
e	1	2	3
f	2	1	3
g	—	6	6
h	2	1	3
i	1	—	1
k	3	—	3
l	1	—	1
m	3	2	5
n	2	1	3
o	—	2	2
p	1	2	3
q	1	2	3
r	1	1	2
s	—	2	2
t	2	1	3
u	2	1	3
v	2	—	2
x	2	—	2
y	2	1	3
z	3	—	3

24 33 34 67
1 1,37 1,42 2,70

Prilygimas tiesių
prie riestų litaroje
bus (1,37 : 1,42) 0,96
Beveik 1.

Ant tos lentos štai ką matome:

- 1) Juo daugiau tiesių, juo mažiau riestų ir advernai.
- 2) Vokiškame alfabete tiesių 12 kartų daugiau, nekaip riestų. Dėlto vokiškas alfabetas vadinamas *laužytas*.
- 3) Grekiškame alfabete riestų dšyk daugiau, nekaip tiesių — alfabetas *apvalus*.
- 4) Rusiškąs alfabetas stovi arčiausiai prie vokiško.
- 5) Lotyniškąs alfabetas turi lygiai tiesių ir riestų (alfabetas *lygus*) t. y. čia didžiausia tarp dalių lygsvara, geriausia harmonija (Tiesa viena.)
- 6) Lotyniškąs alfabetas turi litaroje mažiausią skaitlių sudėtinių dalių, o pridėję prie to, ką kalbėjome tik ką apie to alfabeto harmoniją ir lygsvarą (5), rasime ir tiesą kitą: lotyniškąs alfabetas duoda geriausią sujungimą sudėtinių dalių mažiausiame jų skaitliuje.

Atradome, kad lotyniškąs alfabetas arčiausiai atsako tiesoms gero alfabeto, dėlto-gi ir pridera mums jo laikytis.

Vyriausybė stengiasi per nevalią išpraust mums rusišką alfabetą t. y. nori atimti geresnį ir apmainyt ant niekesnio. Rusiškame alfabete ne tik ką nerandame ypatybių gero alfabeto, kaip augščiau parodyta, bet da ir pats budas susstatymo litarose brukšnių netikęs. Tik pasižiūrėkime į rusiškąs knygas. Čia tankiausiai sutinkame tiesius brukšnius, stovinčius ar gręta, ar kryžium, ar nuožiurniai, arba skersai prie viens kito, ir akis, nuolat turėdama vaikščiot nesmagiais, staiga laužytai takais, retai kada gali pasilsėt ant apvalumų. Čia labai retai atitiksime tą gražiausią ir smagiausią akims perėjimą išlėto plonų brukšnių į storus (kaip ana lotyniškame alfabete): čia daugiausiai ploni ir stori brukšniai susstatyti ar gręta, arba strimagalviais prie viens kito.

Ar šėip, ar teip žiurėsime, vis tik rusiškąs alfabetas, sulyginus su lotynišku, yra netikęs ir mes, neapsigavę, mainus daryt negalime.

V. K.

Smulkmena p. Prusui.

„Varpe“ (Nr. 6. 94 m. 8 psl.) p. Prusas sako: „atmetus žodį *gincas*, lietuviškoje kalboje nerandame kitų, kuriuose paskui balsą *č* eity kietą balsinė (vocal).“ Man rodos, p. Prusas čia apsiriko. Mažai, bet-gi turime žodžių, kur po *č* eina kietą *a*, kaip va: *čaižyti* (ką nors su virvelėms arba rikštėms mušti). Kauno pav. girdėjau dyi pavardį, p. Pruso apsirikimą patvirtinanti: — *Jučas* ir *Gaučas* — tai grynai lietuviškos pavardės. Toliau nesykį tako girdėti, kaip piemens

mėgza arba šaukia paukštį rąsi, sakydami *čar-čar, čar-čar*; o jeigu ką umai nukerta su kirviu, tai trumpai reiškia *čakt*. Ant galo žodžiai *ličas* (senas, palaikėlis sejonas) ir *tričas*, man rodo, teipo-gi, tam tikslui geri priminti. Tai jau čia paveikslai grynai lietuviškų žodžių. Gal žodis *tričas* nevisur vartojamas ir per tai nesuprantamas, o Krakių parap. girdėjau, kad *triču* vadina nekantrą, nerimscantį žmogų, kurs geidžia, kad kiti viską jam umai, greitai padarytų, ir pats skubina. Tokį skystą žmogų kitur vadina, nors vulgariskai, bet trumpai ir itin aiškiai . . . . . Toj pačioj parapijoje, girdėjau kaip maži vaikai, butent mokindami viens kitą lenkiškai, sako: „peilis nožas, ožka — kozas, botags — bičas, bajors — tričas.“ *M. Skiedra.*

•Apsžiurėkime!

„*Novoje Vremia*“ savo 6812-tame numeryje patalpino korespondenciją iš Kauno gubernijos, kurioje aprašo štai kokius dalykus.

„Pakursėje dabar nusidnoda išgrūdimas vietinių gyventojų per latvius. Latviai samdo tenai žemę ir parsigubena draugė darbininkus latvius. Per tą antplūdimą latvių matomai didinasi latvėjimas tarp vietinių gyventojų, platinasi tenai latviškos knygos ir laikraščiai, o dangelis tėvų šiandė ir savo vaikus į latviškas mokyklas.

Dalis vietinių gyventojų traukiasi į vidų gubernijos.“ *Petrupiliėtis.*

Lietuviški laikraščiai.

Pirmuosiuose šių metų „*Vienybės Lietuvių*“ numeriuose p. Jonas Avulis užbaigia savo straipsnį „Politiškas šnipinys“, apie kurį jau kartą *Varpe* esame minėję. Paskuosiuos numeriuose garbus rašytojas išguldė savo pažiūras ant ekonomiškųjų lietuvininkų sąlygų.

Tikimės, nepervirs bus patalpinus sekanciją to straipsnio dalį ir *Varpe*.

„Padalijimas turtų — rašo p. Avulis — tai yra vienas tų klausimų, kurie jau seniai judina netik visą Europą, bet ir kitas dalis svieto, ir be abejo jimo ir mes lietuviai šitame dalyke negalime atsilikti nuo kitų tautų. Vienok, kaip kiekviename dalyke, taip ir šiame, butų labai geistina, kad mūsų inteligentai išsidėdėtų persavų grynai teoretiškų išvadžių ir, kiek galėdami, stengtųsi laikytis grynai praktiškos dirvos. Išvadžiojimai vakariųjų socialistų mažai tinka prie mūsų gyvenimo, kadangi šalysos buvio mūsų žmonių mažai panašios į gyvenimą tų tautų, kur išdygo ir sudužėjo vakariinis socializmas. Mūsų krašte nėra fabričių darbininkų, kuriais labiausiai rūpinasi šių dienų socializmas. Ir tie patys miestai, kurie kitose šalyse duoda daug medegos socialiskam klausymui, mūsų krašte esti visai kitokine padėjime, nei Europos vakaruose. Nesakan, kad mūsų miestai turtingesni už kitų žemių miestus; atverniai, pas mus nemažius, kaip kitur, miesto proletarijato, kuris gyvena rasi dar menkiaus už kitų miestų proletarijato,

bet užtai bemaž visas šitas proletarijatas — ne lietuviai, o pėrtai ir rupinūšis-jo reikalais mes nepri- valome. Negali vienok pasakyti, kad ir tarp pačių lietuvių butų mažai proletarijato arba kad padėjimas mūsų proletarijato butų geresnis už padėjimą proletarijato kitų žemių. Atverniai, kaip teisingai rašo „*Apsvieta*“, pas mus „biedniokų čilios yra nesuskaitomos“, ir padėjimas šių „biedniokų“ tikrai apverktinas. Blogiausias, be abejo, padėjimas taip vadinamųjų „*panėčių*“ arba „*dvariokų*“, tai yra darų darbininkų. Čia už taip vadinamą „*ardijariją*“ drauge su savo pavionis per istisus metus boriauja dvaruose. Teisybę rašo „*Apsvieta*“, kad „svetur, ne kiauulės negauna taip prasto maisto ir negyvena taip blogai, kaip šitie parijai mūsų drangijos“. Mažai ką geresnis ir padėjimas „*pirkteininkų*“ ir daržininkų, kurie gyvena savo pirktaitése, kartais turėdami prie jos ir mažą sklypelį lauko; gyvenimas mūsų krašte mažai ką pigesnis, nei kituose Europos kraštuose, o tuo tarpu darbininkų uždarbiai pas mus toki menki, kad menkesnių mes beveik niekur nerashme, netik vakariniėje Europoje, bet ir visoje Maskolijoje. Užtai-gi ne ne dyvai, kad, nežiurint ant sunkiausių darbų, badas ir šaltis nleka-dos neina iš pirktaičių mūsų pirkteininkų ir, kad, apsikrovę su seimynomis, šitie vargdieniai per visą savo amžį džiovina sau galvas klausymu baizesnia ir už Hamleto „*buti, ar nebūti*“, klausymu: ką valgysi rytoj? Truputį geresnis padėjimas bernų, tai yra nevedusių darbininkų, kurie ant metų samdosj tar-tauti pas ukininkus. Prie mūsų patrijarchališko buvio kasdieninis berno gyvenimas mažai kuo skiriasi nuo gyvenimo sanaris ukininko seimynos, bet užtai ant senatvės šitie bernai butinai pavirsta į proletarijus ir, apsikrovę krepsiais, gasdina ukininkų šunis, iki kur nesušala arba nenumiršta badu. Bet ar-gi gali prie šių mūsų vargdienių pritaikytė tas pačias socialiskas teorijas, vardan kurių juda Europos ir Amerikos darbininkai? Vargiai! Mes negalime reika-lauti sutrumpinimo diekos darbo, kadangi šitas su-trumpinimas suvisu netiktų ukininkystės reikalams; negalime teipogi perlaug varyti ir ant to, kad padidintų darbininkams algų, kuri ir be to, pati per save turi eiti didyn drauge su pasididininu iševystės į Ameriką, kadangi perdidelės algos galėtų perlaug užgauti mūsų ukininkus, ir dar labiaus sunaikinti ir taip jau nublogusia ukininkystę. Svarbiausia užduotis mūsų intehgentų, kuri, jau rodosi, tikra: gali pa-gerinti netik mūsų darbininkų, bet ir pačių ukininkų buvį, tai yra isnaikinimas dvarų. *Felicitasova ista (regio). ubi nullus nobilita*, — pasakė garbingas mūsų poetas (Duonėlėtis), ir šitie jo žodžiai turėti tapti parole kiekvieno apsviesto lietuvio, kuriam rūpi gerovė tamsesniųjų brolių. Suprantamas dalykas, kad as čionai anaipol nekalbu apie pverstiną salyginimą turtų, apie atėmimą dvarų nuo ponų ir padalinimą jų žmonėms. Nacijonalizacija laukų, komunizmas ir t. t. — tai yra vis toki klausymai, kurie mūsų dienos gali turėti negu tiktnai teoretišką vertę ir nuo kurių tuo tar negali buti ne šilta ne šalta mūsų vargdieniams. Taigi palikime prakilujas teorijas profesoriams, o užsiukime nors ir monkais, bet prak-tiskai išpildomais dalykais. Jug ir be nacjonalizacijos bei komunizmo teorijų, daugelis dvarų mūsų Lie-tuvos, kaip parodo pats praktiškas pritytimas, turi išsprustė ir sprusta iš mūkų dvarponių-bajorų. Per istisias tris desimtis metų mūsų dvarponiai dar vis neatprato nuo tų enoviškų aristokratiškų papročių ir „*marų*“, kuriuos jie išauklėjo prie baulžiavų, kada darbininkas nieko nekaštavo, ir šitie tai marai kas metai ne vieną dešimtį dvarų isvaro ant licitacijos. Gailėtis tokių prasilehavusių ponelių mums, žinia, anaipol neispuola, bet užtai ir labai reikėtų pasi-rupinti, kad šitie dvarai nepakliūtų į rankas visokų siurbėlių mūsų kraujo: žydų, vokiečių, latvių, o la-

biausia — maskolių, bet tektų tiems, kurie jau šimtus metų laisto savo prakaitu mieląją mūsų žemelę, tai yra mūsų ūkininkams. Aiškūs dalykai, kad pirkti dvarus mūsų ūkininkai galėtų tikrai kuo pomis, susidėdami po kelis arba ir 60 keliolika ūkininkų į krūvą, o paskui dalydamiesi lauką pagal tai, kiek katras davė pinigų (Valdyti lauką iš vieno mūsų ūkininkai nepripratę ir, man rodosi, iš tokio valdymo mažai būtų naudos). Nežinau, ar reikia dar išrodinėti, kad mūsų ūkininkai ištikrųjų turi permažai lauko ir kad tarp mūsų žmonių nemažai yra norinčių jį įgyti? Jų pati statistika aiškiai parodo, kad retai kur yra tiek daug belaukių, kaip mūsų krašte, o priegtam ir patys ūkininkai, bedalindami lauką tarp savo vaikų, atveda įnos dažnai į tai, kad jie jau negali išmisti iš savo lauko. Sunku teip pat užginti ir tai, kad perėjimas lauko į raukas tų, kurie jį patys apdirba, būtų labai naudinga netik patiems ūkininkams, bet ir visai draugijai; šią teisybę šiandien pripažįsta visi garsesnieji Europos ir Amerikos ekonomistai. Ant galo, kad pirkimas dvarų, susidedant keliems ūkininkams, galimas dalykas, tai parodo toji pati Maskolija, kur gana dažnai atsitaiko, kad visas sodžius perkasi sau artymajį dvarą ir paskui dalinasi tarp sėves jo lauką. Nurodysiu dar čionai ant to, kad ir toji pati maskolių valdžia, kuri visame kampa tikrai žudo mūsų žmones, šitame dalyke, nors ir pati to nenorėdama, gali atnešti jiems šokią tokią naudą. Teip, antai garsusis uždraudimas ponams pirkti laukus Vilniaus ir Kauno gubernijose be abejo turi mažinimą prekę dvarų, išstatomų ant licitacijos, ir jeigu tikrai mūsų žmonės nebūtų toki taikus ir teigu mūsų inteligentai kada, užėjus reikalui, pamatytų juos, kaip ką daryti, tai dangumas dvarų, vargtai papulčių ir nagus visokių ateivių — vokiečių, maskolių ir latvių. Didelį palyginti mūsų žmonės galėtų rasti ir žiurpame ūkininkų banke, kuris jūg tam tyčia ir įsteigtas — palengvinti žmonėms įgijimą lauko. Pagal šitą bankų įstatymus gana, jeigu perkantysis lauką ūkininkas gali užmokėti nors dalį tos sumos, kuri atsieina už lauką; o kitą dalį turi užmokėti bankas, kuriam paskui ūkininkas pamažu turi išmokėti savo skolą. Nepažindamas arčiau padėjimo ūkininkų banko mūsų krašte, nežinau tikrai pasakyti, kokią naudą turi iš jo mūsų ūkininkai, vienok, sprendžiant pagal tās žinias, kurias randame maskoliškose laikraščiuose, nauda šita ikišiolini buvo neperdidelė. Kitaip, žinoma, negalėjo ne būti, kadangi pirma maskoliški čionvinkai, kurie valdo ūkininkų bankus, mūsų krašte neperdaug rupinasi mūsų ūkininkų reikalais, o, anta, ir patys ūkininkai, pripratę žiūrėti ant kiekvieno maskolių valdžios užmanymo kaip ant žabangų parengtų ant jų prapulties, nelabai ne puolasi prie šitų bankų, ypačiai, kad ir prieiti prie jų nepripratusiam žmogui, žinia, nelengva. Vienok, man rodosi, nesunku būtų kur kas geriaus sutvarkyti visą šitą dalyką, jeigu tikrai mes norėtume prieferinčiai juo užsiimti. Mūsų žmonės nepripratę atlikti svarbesnius reikalus iš vieno, susidėdami po kelis į tam tikras bendroves, kaip tai mėgsta daryti maskoliai, dėlto pirmiausia reikėtų išrodyti jiems, kokiu būdu jie, norėdami nusipirkti kokį nors dvarėlį, geriausia, galėtų daryti tam tikras bendroves ir teip susidėti savo pinigais, kad paskui iš to negalėtų išeiti didelių ginčų ir apgavimų, išrodyti kaip tokiuose dalykuose elgiasi žmonės svetur ir kaip dalinasi įgytą už bendrus pinigus turta; reikėtų teipogi plačiai ir aiškiai išgūdyti visus įstatymus apie pardavimus dvarų, ypačiai per licitacijas, išaiškinti, kas gali, o kas negali jų pirkti (ypačiai Kauno ir Vilniaus gubernijose), nuo ko ir kaip gauti tam tikrą pavolyjimą stoti ant licitacijos, kada kur ir kiek sudėti teip valinamos kaucijos, kada išmokėti visus pinigus ir t. t., ant galo, kas svarbiausia, reikėtų, koplaciausiai išgūdyti

visus įstatymus apie ūkininkų banką, išrodyti, kada ir kokiu būdu galima gauti iš jo paskolą, kokius rasti tam dalykui jam pristatyti, kada ir kam duoti kokius prašymus ir t. t., — ir tula be abejo mūsų žmonės galėtų turėti geroką naudą iš šitų bankų, ir pats maskolių biurokratizmas nenubaidytų lietuvių nuo pirkimosi dvarų.

Toliaus garbės vertas rašytojas nžklindo klausymą apie fikruosius Lietuvos vargdignius, apie elgėtas etc. Tarp kitko čionais primena „špitoles“ prie bažnyčių, kurios dabar greičiaus galėtų vadintis klebonų kumetbučiais, o ne „špitolėmis“. Čion garbingas rašytojas išreiskia nuomonę, juog parapijos privažytų dalį savo reikalų ir pačios atlikti ir neatsidėti, kaip ikišiol, vien ant klebonų rupestinimo. Maža to, anot p. Avulio nuomonės, parapijos turėtų pasirūpinti dagi tulas klebonų kliaudes pataisyti ir uždėti ant jų kontrolę.

Keistą būdą agitacijos prieš mūsų laikračius prasimanė paskiausiam laike apžvalgininkai. Nr. 6. šių metų skaitome pavidalą korespondencijos, vardu „Intelligentų apskundimas“*) kuriame rašytojas, sumėtes pėdas**) ir pribėres skaitytojais akis smilčių, atsidėjęs dergia mūsų abudu laikraščiu ir jų draugdirbius bei šelpėjus. Negalima kokiu nors aprašymu duoti skaitytojui numanymą apie to rašalo ypatybes; dėlto talpiname jį ištisą. Netaisome nė tos begalės klaidų, kurios, kaip skaitytojas matys, yra didei charakteriškos, palyginant su kitomis „Apžvalgos“ vietomis. Štai ta korespondencija:

„Intelligentų apskundimas.

Brangus Redaktoriau!

Nesenei atvažėvau iš Lietuvos į Petrąpylį. Atsivežiau šokiąs tokias iš ten žynias, kurios labai nemeilios yra tikram lietuviai, nes iš jų gali dasizinioti, kaip nekurie Lietuviai nori išvėrsti Apžvalgos pamatą. — Daug Lietuvyų apie tą jau dasizinojo, bet dar daug yra tokių, kurie suviau apie tą nežino. Todėl manei prašau, Brangaus Redaktoriaus, patalpinti tą pranešimą ant pirmo puslapio „Apžvalgos“, idant kiekvienas Lietuvos dasizinuotu Varpinikų pasirūštinus. — Jei Brangus Redaktorius galėtų, prašyčiau plačiau apie tą Apžvalgoje parašyti. — Siunčiu teipgi kelias žynias iš Petrąpylio, tankiaus atsinešiu, bet nežinau ar būtų jos priimtos, nes dar ramoku gerai rašyti lietuviškai. — jei būtų priimtos prašau Apžvalgos prierašuose man pranešti.

31/12.04 m. Petrąpylis.

Palėku su guodone P. is: A.

Broliai Lietuviai!

Kelkimės iš miego, žvilktorėkimo į savo apygardą, nes atsirado daug neprietelių ne vien iš

*) Butų reikėjo sakyti „apskundimas intelligentų“, nėra teip išrodo, lyg kad intelligentai skustų.

Varpo red.

**) Mat, jam žmogui reikėjo nuvykti į pat Petrąpylį savo insinuacija surašytų — lygiai teip, kaip vertėjui žinomosios enciklikos reikėjo nusibaladoti į Rymų encikliką išvėrstų bol savo dauniaja prakalbą parašytų.

Varpo red.

Bitiečių ir Vakariečių, bet iš pačių mūsų brolių Lietuvių Jau daug sykių girdėjau apie bjaurus pasirusimus „Varpo“ ir „Ukininko“ šanarių arba tiesiai sakant „Varpininkų“ ir „pseudoukininkų“, bet vis dar netikėjau; sakė man mano pažįstamieji, jog Varpininkai ant savo susirinkimų nusprendė sudėti „Apžvalgą“ dėlto kad ji yra pilna dievo-baimingumo arba kaip adie sako „klerikaliskos dvasios“, bet vis-gi netikėjau, vis mislyjau kad tai negali būti, idant neapykantoje turėtu laikraštį, kuris nepaklidimus sėja, bet tiesą, — nors pats savo akimis mačiau, jog daug Varpe ir Ukininko šanarių elgėsi suvisu bedieviškai: Vieni budami katalikais tyčiojosi iš šventų Sakramentų, iš Ražnyčios ir apeigų, kiti užniekus rėkvoja tikėjimo dalykus, išjuokia visai Nekaltą Švenčiausios Paneles Prasišėimą, visas maldas ant Jėzų pašlovinimo parašytas ir t. t. — Mislyju ne čia vieta apie tai rašyti — rašau apie jų pasirusimą — Ant galo tikrai darsižinojau apie jų idėjas: vienas Varpo ir Ukininko šanaris — turėdamas dar savo širdyje Viešpaties Dievo baimę — aiškiai pasakė, jog ant susirinkimų metuose 1892 — Žagarių miške prieš šv. Mikolajų — 1893 miesteluose L., Z., M., R. ir kitose vietose aiškiai ir tvirtai — išrinkę Prezesa ir kitus šanarius — nusprendė tą dalyką: a) „Apžvalgą“ reikia išnaikinti iš to svieto, nes ji pilna yra klerikaliskos dvasios, kol bus Apžvalga mes negalėsime savo idėjų žmonėms įkvėpti b) Idant Apžvalgą pražutų reikia, idant kiekvienas Varpo ir Ukininko šanaris suėjęs su žmonėmis peiktu Apžvalgą o girtu Varpa ir Ukininka. c) Dėl greitesnio išsiplatinimo Varpo ir Ukininko o iš antros pusės dėl pražuvimo Apžvalgos turi kiekvienas mūsų draugystės šanaris nui pirkti dešimtį numerių mūsų laikraščio ir tuos išdalyti: jei yra kas priimanas iš „inteligentų“ tam duoti Varpa, o jei yra iš praščiokelių, tai duoti Ukininka. d) Kiekvienas šanaris turi teipgi artintis prie žmonių, idant įgintu jų akyse ištikimybę o paškui idant geriaus ir greičiaus galėtu iš jų rankų ištraukti kunigišką laikraštį „Apžvalgą“. Tą patį darsižinojau teipogi iš lupų kito Varpininko — buvusio ant susirinkimų, — kuris netyčiomis man pasakė savo „bjaurius“ pasirusimus. Apie tolesnius pasirusimus nerašau, tegul kiti geriaus rašo. Dabar — pasakykite broliai — Lietuviai, ar-gi anoks Varpininkų pasirusimas ne bjaurus yra? ar-gi jis ne bedieviškas? Ar-gi neaiškus yra dalykas, jog jie, turėdami neapykantoje Apžvalgą, nori visas idėjas bedievio Šliupo įkvėpti Lietuviams. Pranešu tą bjaurų Varpininkų pasirusimą visieros Lietuviams, nes maž kas težino apie tą, nes Varpininkai užturi tuos nusprendimus ir savo pasirusimus „Sekrete“. — Dėlto broliai Lietuviai, kelkitės iš miego, — griepkitės už ginklo prieš Varpininkus, — glauskitės prie Apžvalgos, o meskite skaityti jų laikraščius Varpa arba Ukininka — geriaus tą skatiką atiduokite ant gerų laikraščių, nekaip ant tokių bepročių... Kiekvienas geras Lietuvos turi storotis, idant daugiaus būtų gerų laikraščių, idant laikraštis paduotu gerą peną žmonėms, idant geru eity ant dūšios ir ant kūno, idant Lietuva geru eitu materialiskame ir moraliskame padė jime; tuotatpu Varpininkai mažina laikraščius ir delko? dėlto kad yra tikėjimiški? priešingi jų bedieviškai idėjai... Jie nori kad laikraščiai būtų vien tik bedieviški — šliupiški — iš to aiški konsekvencija, jog tokie agitatoriai turi būti ir yra bedieviais, be jokio pamato ir t. t. Baisus tai dalykas! Bet dar baisesnis, kad Lietuviai ikišiol — kaip ir aš — buvo gero samprotavimo apie anuos laikraščius! — Gink Dieve, uuo tokių laikraščių! Tai jų apšvietimas žmonims! P. iš L.

Toliaus eina „Priedas Redystės“, bemažodu kartą ilgesnis už patį „apykundimą“. Tame priede redaktorius (ką tik nepasakiau — autorius) apsimetęs bičiulystės skraiste prieš „Ukininką“ bei „Varpą“, vietomis nevė užtaria varpininkus, prieš aną insinuaciją, vietomis graudėpa, o daugiaus už viską dergia, teip kad pagalios skaitytojas išneša tą patį įspūdį iš abiejų tų rašalų, minėtinai —, kad siekis viso to yra išdaryti ir nužeminti akise Lietuvos prastuolių (jog nėjoks apšviestas žmogus tokio dergalo nepalaikys per gerą) „Varpą“ bei „Ukininką“ — ypač „Ukininką“ — ir aptersti tuos apšviestus vyrus, kurie prisidraugavę prie mūsų laikraščių ir rupinasi juos šelpti bei platinti. Kiek progos tokiai begėdiškai agitacijai prieš mus duoda apžvalgininkams taktas mūsų abiejų laikraščių — tai žino mūsų skaitytojai, o kokius argumentus tokiam begėdiškam pasielgimui paduoda patsai apskelbėjas savo insinuacijoje — tegul teikiasi pats skaitytojas apsvarstyti.

Iš Lietuvos.

Iš Kaučo gub. Pradžioje 1894 metų pas mus atsirado draugystė, vardu „Atžala“, kurios siekis platinti lietuviškas knygas ir laikraščius tarp šeimyninių gyventojų. Tadr — te turi tą ypatybę, kad jos šanariai priguli prie yvairių luonų darbininkų. Kiekvienas šanaris inėša į draugystės išdą po 3 rubl. per metus, o kas tiek neišgal, tai ir mažiau gana.

Šita „Atžala“ jau išgyveno metus ir turėjo metinį susirinkimą. Ant susirinkimo padarė atskaitą už pernykščius metus, kurią čia paduodame, pranešdami tokiu budu ir nepribuvusiems šanariams.

Pinigų sudėta:

Losikų N. N. dovanota	5 r. 75 k.
Sopulio	3 r. —
Aptiekor.	1 r. —
M. Ka	3 r. —
Rėdytojėus	3 r. —
Trimito	3 r. —
Anuprelio	50 k.
Garso	50 k.
Tarainio	3 r. —

iš viso 22 r. 75 k.

Draugystė išleidė ant knygų ir laikraščių 10 r. 75 k., liko 95 metams dvylika rubl.

Tarp kitoko tuli „Atžalos“ šanariai rinko pasakas, patarles, dainas, priezodžius, o šurinkę siuntė į „Literariškąją Komisiją“. Dalis tų pasakų jau yra atspausdinta. Baigdami trumpą atskaitą „Atžalos“ gyvenimo paduotojai šio laiškelio meldžia, idant ir kiti lietuviški laikraščiai teiktūsi parspaudinti pmišikąją draugystės atskaitą. Tarainis.

I Kauno gubernija issiustas is Petrapilic akiu gyditojas, D-ras Jonas Cunnthas, su reikalingais itaisais, idant dykai nestu pagelba sergantiems akimis.

Maskoliskas laikraštis „Novosti“ pranesa, juogei nuo ateinanciu mokslo metu Kraziuose bus atverta zemesne ukininkyste mokykla.

Kraji (Nr. 1, 95) pranesa, juogei zydiski laikraščiai isreiskia savo geriausius linkejimus kuratoriui Vilniaus mokslo apygardos, p. Sergiejevskini (delei sukaktviu 25 metu jo tarnystos), uz jo karsta darbavimasi apie apsvietima zydu jaunumenes! Lietuviai galetu jam padekavot uz karsta jo darbavimasi apie aptemdyma proto ju vaikui!

Kauno gub. 1893 m. ukininkai ispirkimui savo lauku inese 14523 r. 32 k. Nupirkta ukiniku tuose paciuose metuose 6624 deset. 2226 ketur. sieks. zemes uz 449170 rub. Daugiausiai nusipirke ukinikai Vilkmerges pav., maziausiai — Telsiu pav. (Vilens. Viest. Nr. 37, 95).

Zarasu (Naujo Aleksandravo) pav. pirmutinis esas Kauno gub. pagal zvininkyste. Pries kokius 2-3 metus to pavieto ezernose gaudydavo ir gabendavo i azrubezi teip-pat daugybe veziu simtus tukstanciu ju isvezdavo kita puse rubezius: dabar-gi uzdarbys is to ldingo, nes veziai ezernose beveik isnyko. (Vilens. Viestn. Nr. 37/95.)

Budkos sude Suvalk. gub. Mariampolės pav. neuzilgio bus akyyva byla uk. Kačergiaus uz neispildyma „teisingu“ (zakonnych) reikalavimu policijos. Mat, p. Kačergius, isitaises Pilviskiuose tavoru pardavinycia, padėjo ant iskaisos po maskolisku parasu lietuviska lotyniskomis raidemis — *Krautuve, Juzo Kaczeriaus ir Ka.* Nuo gubernatoriaus parėjo zinia, juogei lietuviskas parasas gali but ant iskaisu, bet butinai po maskolisku ir parasytas maskoliskomis litaromis. P. Kačergius, nesutikdamas ant tokio gubernatoriaus nutarimo padave apeliacija pas ministerj. Ki kas ten bus, policija liepia jam pertaisyti lietuviska parasa. P. Kačergius nenor. Uzatai ir paduotas po suda. Galima laukt, kad Budkos sudas pripazins p. Kačergiu kaltu, bet da lieka po to jam apeliacija i suvaziavima taikos teisdariu Mariampolėje: eionai nepasisokus, da galima bus paduoti kasacija i Senata. Dieve padek tam vyrai laimeti! Islaimetes tu byla, jisai ir lenkams daug gero padarytu, nes anais metais visoj gubernijoje gubernatorius liepe isnaikinti visus, lenkiskus parasus ant iskaisu, ka lenkai nesipriesdami ir padare.

Dabar-gi, pasirendami ant Kačergiaus bylos, gales vel atnaujiti lenkiskus iskaisus.

Visur, kur tik galima, reikia pries policija per suda kariauti.

Suvalkų gub. mokyklose mokitėjai ant vyriausybės paliépimo, renka nuo vaikų pinigų ant paminklo Aleksandru III. Ponai mokitėjai kaip kur, girdeti, su prievarta imo nuo vaikų bent po 10 kap., tuotarpu ir rinkliava skaitosi is gero noro kilusi. Daugumias mokituju katylikai ir lietuviai, Gajla, kad nieks tam nesipriesina.

Vilniuje koriko Muravjovo paminklui nupirkiu jau suvirsum i 60000 rub., nors anais metais Kačianovo sunus dali tu pinigų su mergomis prauze.

Ciporins Mikalojus II, jau kebose vietose itaise naujus pristavus, tai nieko gero nepranasauja.

Suvalkų gub. pasiuntinai pas cecoriju Mikaloju II, buvusiuj pabaigoj sausio, nieko gero nepadare, nors turėjo sutaisytu prasyma, kad butu sugrazinta lietuviska spauda. Bet, matyt, issigando labai, ir tik tiek laimejo, kad cecorienei ranka gavo pabucinoti... Prasyma ana musu pasijuntiniai giliai kiseniuj isikise pesiukike. Pasakojo da, kad ypac Nannioscio pav. pasiuntinys, p. P., labai priesais padavima prasymo stovejes. Ka jis zmogelis is to tikisi laimeti. — bene medali ar pagyra nuo vyriausybės, kariai lyg parsidaves turauja?

Zmg.

IS Prusu Lietuvos.

Nr. 2. *Vurpo* minėjome apie sventę „Byrutės“ sukaktviu, įvykusią 17 Vasario. Skaitytojas pamena, kad mes tasyk isreiskeme nuomone, juog ant valandos pakils dyasia tarp Prusu lietuviniku. Vienoj pasirodo, juog toji sventė daug menkesni ispudi padare ant Prusu lietuviniku, nekaip mes lukuriamume. Lietuvinikai, rodos, retas tiktai tesuprato tu iskilme; jos siekio jau labai daugelis nesuprato, o da mazian tesuprato visu tu, kas per sventę nusidave. Teip, pavyzdziui imant, didei retas tesuprato tu teatriskajj rodyma. Matė zvilgancius rubus, gidejo zodzius kalbant, bet nenumane, ne prasmes to viso, ne idejos. Jau cia-pat, per rodyma, daugelis juokesi tokomis vietomis, kur jau jei ne verkti paderėjo, tai be riintam buti: mat, nepermane tikrai, ar cia geroj, tiesioj prasmėje veikiama, ar gal tik juokai daromi, o rasi ir pasityciojimas. Teip, kada ant scenos susuko vienu balsu „uz tevyne, uz dievus!“ tai saleje daugelis ziurovu gardziai nusijuoke.

Cionais, zinoma, labiausiai kaltas tautiskas Prusu lietuviniku indiferentizmas, is geros dalies — ir menkumas paties veikalelio, o.

toliaus, ir gana prastai jo atlikimas. Be to, prasta įtaka turėjo, teip sakant, ant gyveniminių žinovų ir didis skaitliūs vokiečių bei skersvokiečių, kurie tokiose sykinose vis buvo demoralizuojančiu elementu.

Teip kad šiandien, po kelių sąvaidų, jau retas teprisimena tos šventės, o jei kur ir kalba, tai tik tiek interesuojasi, kiek seip kokla, vokiska ar kitokia, iškilme, su lietuviyste menkai arba ir visai jos nerisdami. Mes spėjome prieš šventę, kad jeigu šventė gražiai nusiduos, tai lietuvininkai įgyvį daugiau drąsos su lietuviška kalba pasirodys, juog ims bent drąsiau lietuviškai kalbėti. Bet tai įvyko tik iš dalies.

Didžiausia įspaudą padarė toji šventė ant pačių tos šventės autorių, ypač ant teatrininkų. Kada ant rytojaus po šventei pasirodė vokiškuose laikraščiuose recenzijos, kurių viena rašė tikras lietuviškas, gerai sutariąs su teatrininkais, kitą rašė vokiečiai, yprašytas vieno žmogaus, o trečią rašė žmogus vokiečiai menkai lietuviškai temokas, menkai teatrą tepažinąs, bet užtai karštas politikas (nėsa aprašęs visus rodymo gerumus, tuojaus priekšgia, kad Prūsų lietuvininkai turi už visus tuos gerumus vokiečiams būti dėkingi, kadangi nuo jų turi visą kultūrą): — tai mūsų teatrininkai džiaugėsi džiaugsmu didžiu ir tuojaus nusprendė duoti antrą kartą tą rodymą — vokiečiams miesto teatre. Bet, jausmams aštant ir protui viršų gaunant, suprato, kad teatre gal gauti *fiasco*, ir buvo sutarę palinksiminti vokiečius tam pačiam „Saulių bute“, kur pirmą sykį šventė buvo, o pagaliai nusprendė duoti pakajų. Vienok ikišiol nebūna taravęsi kelianti, pavasariui išausus, į Klaipėdą ir tenais atsvesti, teip pat „Saulių bute“, antras „Byrutės“ sukaktyves, atkartojant tuos pačius aktus, o labiansiai — parodyt klaipeidiškams „*Išgriovimą Kauono pilies*“, o žinoma, ir mažumą, špatiko pasipelnant.

Bet girdėti, kad „*Išgriovimą etc.*“ dabar jau nuspřesta padėti į salį, o imti į darbą kitą to paties raštininko veikalėlį, butent komediją — pardon, dramą, — „*Ponas ir muzikai*“, kurią vienas naujai kilęs didis literariškas autoritetas Prūsų Lietuvoje ir vadovas Tilžės lietuvininkų, perdirbs pirmučiansiai į tragediją, nėsa, kaip jisai tvirtina, Prūsų lietuvininkams komedijų nepridera rodyti. višna, kad komedijos nėsančios gana „nobažnos“, o antrą, kad Prūsų lietuvininkai teip angštai esą pakilę kulturoje, juog jiems tetinkančios tiktai tragedijos.

Tokiu būdu vyriausiai Prūsų Lietuvos inteligencijai besidarbuojant ant literatūros bei teatro dalyvų, kitos dalys gyvenimo, kaip, pa-

vyzdžiui imant, politika, pasilieka ant šalies. Pasimirus karalystės seimo deputatui, p. Steimannui, karalystės seime, buvo pasidariusi deputato vakansija, kaigainės bei Pilkainio patvietų, bet Prūsų Lietuvos vadovai, nestatė savo kandidato.

17. dieną Kovo „Lietuviškųjų Konservatyvų Draugystė“ buvo susaukusi metinį susirinkimą. Buvo neva užmanyta, steigti sakas draugystės kituose Prūsų Lietuvos Kristuose, kaip antai Silo-Karčiamoje, bei Klaipėdoje; vienok ant susirinkimo menkai vyrų tepribuvo — o is anų kraštų tik du —, ir tokiu būdu tasai užmanymas pasiliko neįpildytas. Toliaus, buvo pakeltas užmanymas išdirbti aišką politiską programą „L. K. Draugystei“, bet, autoritetams nepiltariant, tasai užmanymas tapo atmestas ir nuspręsta ir toliaus varyti politiką be programo.

IŠ VISUR.

Austrijos apsvietimo ministerija užgynė priijinti, į Galicijos mokyklas tuos 158 studentus, kurie pereiniais metais buvo išvaryti is Varsavos universiteto dėl manifestacijų Kilinsko. (*Kra*, Nr. 2, 95.) Reikia žinot, juogei apsvietimo ministeris Austrijoje dabar lenkas!

— „*Grazdanni*“ (maskolių obskurantų laikraštis) pranesa, juogei ant grabo Aleksandro III sudėta į 650 vaikų, kurių vertė isnesa į 800000 rub.

Rusijos ministerių didžiama visai jau persenę. Teip, Delianovas 77 metų, Giers 75 m. (neseniai numirė), Vannovskis 73 m., Bunge 72, Pobieđonosecevas 70, Filipovas 67, Darnoto 65, Voroncov-Daskov 58, Jermolovas 48, Vitte 46, Maravjovas 45.

Petrapilyjo 8 20 Vasario 95 m. studentai sumisina pakėlė. Mat, tą dieną apvaikšėjoja įsteigimą universiteto, tai studentai, šiek-tiek pasistiprinę gėrymiais, drąsesni pasidarė ir pradėjo daryt susirinkimus, pestis su policija. Ko jie tikrai norėjo, maskolių gaziotos neraso.

— Apie pagelbiniką Varsavos general-gubernatoriaus ir kandidata į vietą Vilniaus jeneral-gubernatoriaus — baroną Medemą — staī ką maž-daug skaitoma *Dziennik'e Pożnańskim* (Nr. 18, 95 m.) [sutrumpinta]: Tikrai, kad civiliskas pagelbinikas general-gubernatoriaus, generolas Medemas, vietą savo apleidžia ir pėtsikelia, į Petrapilį, kur busęs senate. Mat, pasirodė, juogei Medemas kartu sū poniu Gurkiene gėsoftus darė, Medemas buvo išsiuntęs į Petrapilį ant užtvirtinimo privelyjimą parduoti is *laisvų rankų* prancūzų kompanijai triobas ir vietą ūgonbučio „Kudykio Jėzaus“. Roda ministerių pripažino, juogei paskirta prekė 12 rub. už

Keturkampį maštą yra peržema. Pagal propoziciją išdo ministerio Vitte's išsiųsta Varsavon tam tikrą valdinįką ištirti tą dalyką. Šitaisi atvažiavęs į Varsavą, nieko niekur apie tai negalėjo rasti. Numeris ant privelyjimo buvo netikras, nes po tokiu nebuvo išėjęs į Petrapiļi jokš privelyjimas apie padarimą triobų ir vietos ligonbučio „Kudykio Lėzaus“. Sugrįžęs į Petrapiļi delegatas davė raportą apie viską. Tolrašiu išauktas Medemas, prispirtas prie sienos, teisinosi, juogei aną privelyjimą išsiuntęs pagal Gurkienės norą. Taip atsitikęs, an apie paskyrimą Medemo į Orzevskio vietą arba į Ignatijevo į Kijevo) negalėjo buti kalbos.

Bet nesibijokit, kad Medemas badu nemumtū. 1863 metuose važiavęs į Varsavą, kaipo jenerolų stabo kapitonas, paskirtas prie haniestniko Bergo, buvo toks vargingas, juogei skolino po rublj pietuus nuo Bergo adjutantų. Laikui bėgant, pastojė Plocko gubernatorium, paskui Varsavos gubernatorium, ant galo pagalbinįku general-gubernatoriūts. Per tą 30 metų atsirudo pas mus daugelis pabriku: apie kurinus duodavo savo nuomonę Medemas. Su pagelba zydelio Faigenblatt'o ir Bonaventuros Topflicz, Medemas iš to įralobo. Taigi, pasiliko savaldžiu dvarų po Rovnū, Volniujoj (dvarus tuos pardavė dabar už 156,000 rub.), akcionarijūm (slapta) cukrinyčios Janasų, cukrinyčios Strzelece, cukrinyčios Sobolovka, geležinių pabriku: Starachovice, Lilpop-Rau. Dniepriūts Draugystės, plieninyčios Pragoje ir t. t.

Kadangi yr draugu (iš korpuso karėivisko) su dabartiniu vidaus reikalų ministriu, Durново, tai išsidrbo sau donacija po Sobolevu (Garvolino paviete) ir visokias kitas dovanas. Matyt iš to, juogei Medemas tur iš ko gyventi ir, nors yr dideliai diabetikas*), vienok paskutiniūm laikė dikčiai pasitaisė.

Kito naujiena iš Varsavos. Arcivyskupas Popie is neužilgio atsisakvęs nuo savo vietos. Pati aristokratija apleido jį už paliepiną, kunigams duoti prisiega maskoliskai, t. y. už leidimą maskoliskos kalbos į bažnyčias, priešais konkordatą su popiožium. (Dz. Poznanski, Nr. 48, 95).

Už kokių 3 mylių nuo Vilniaus yra miestelis ir parapija Paberzīs (Podbrzeż). 1863 metuose prabašėius Strzeleckis, apsvaigintas žinomo Nemekšos ir Muravjovo, valdinįko Chovanskio, pasirašė, juogei jisai ir visa parapija priūmā pravoslavija. Strzeleckis pasiliko popu ir iki šiai dienai gyvena Slucko apygardose. O Paberzio parapijonys padavė skundus, bet veltū; tadā jie omē pasyriškai spirtis prieš

antinetimą jiems be jų noro ir žinios privertimo prie pravoslavijos. Patys laidojo numerilius, krikstyjo kudykius, vedybose apsiėidavo vien tėvų palaimininu. Kada jiems liepta bavo duoti prisiega naujam carui, jie aprėiskė, kad tai padarys bet ne kitai, kaip prieš kataliku kunigū. Jokiams perkalbėjimams nepėsisekus, policija prigrasino Siberija. Susitinko, tadā visi — vaikai ir seniai, vyrai ir moters — ir pasakė, kad jie ir tenai gatavi keliaut, juog jie tikri cėsoriūts padonai, bet, kaipo katalikai, prisiega duos tik prieš savo kunigū, nes duoti prieš popū tokiam iskilmingam utsitikimē bus jiems paskaityta per tikrą ženklā prisidėjimo jų prie pravoslavijos.

Policija išrinko apie 200 ukinių, navežė juos į Vilniū, kur gubernatoriūts po ilgū perkalbėjimų nusiantė pas arkirėjų; o tasai, išklaūšęs, apgarsino, kad visā tą dalyką prirodys sinodui. (Dz. Pozn. Nr. 24, 95).

— „Graždanin“ raso priešais Orzevskij: „Persitikrinimti, kaip mažai norai ir plianai angštesnės valdžios sugrāžiti Vakariniūm kraštui tvarka, taika ir laimę (dubrobyt), kaip mažai tie norai ir plianai iku nyti Vilniaus administratoriū nuo Maravjovo iki sios dienos (Orzevskio) — gali atliudyti sulyginimas tų trijų guberniū, kurios turėjo laimę iskliuti iš po Vilniaus general-gubernatorystės, su guberniūm, kurios ikisiol yr esybe ir priežasčia buvimo Vilniaus general-gubernatorystės. Anose trijose neprigulinyčiose Vilniaus general-gubernatoriū — anot „Graždanin“ — viskas tyka ir ramū; lenkai ir maskoliai lygiai klauso valdžios; katalikai vaiksčioja su bažnyčias, budami visiškai rusiskais. Jeigu reikia pastatyti ar ktuanjiti bažnyčią, tai stato arba panaujima, — niekam nė į galvā neateis prakalbėti oficialiskai lenkiškai, ale užtatai vaikų negaudo ant ulyčios ir neveja iš gimnazijos užtat, kad su motina kalbėjo lenkiškai. Tuo pačiu karta tōs gubernijos pakilo medegiskai, prasidėjo istikrniū, ne ant popiēros visū — kaip Vilniaus, Kauno, į Gardino guberniūse — jsikerojimas maskoliskos žemintės savasties, ir visos luomos ir tantos tų trijų guberniū laimima likimā, užmiršę, kad jose kadā buvo lenkiškas klausymas.“

O štai, kaip einasi po valdžia generolo Orzevskio:

„Ivaziuojame į koki nors dideliai spaudžiamą kraštā ir kur tik nueiname, į ką tik atsikropiame, matome ir girdime, juogei visi iš galvos išėję dėlei politikos: visur kalba mūtis apie lenkiškā klausymā, visur kenkia lenkiškā klausymā; policija čionai nepripažinstė nė juogei yr bendrā rusiska valdžia.“

* Cukrinė liga, turi, kuri yr beveik neįgydoma.

tėra tiktai Vilniaus valdžia ir gyvena, jina, persitikrinus, juogei atsysis ir burna josios paskirtos — pagal paliepinus iš Vilniaus — vien tik lenkiškam klausymui.

Tuo tarpu, anot kunigaikščio Mesčerskio, lenkiškasis klausymas čionai tyčia padarytas ir yra tiktai Vilniuje, delto kad spaudimas tų gubernijų, prižiūrėjimas ir neišsitikėjimas neleidžia apsireikšti lenkiškam klausymui ir daro tiktai žmonėms kartų ir priesingą įerzinimą, ir gana pabuti tame nelaimingame krašte kelias dienas, idant pamatytum, ant kiek lenkiškasis klausymas tyčia padarytas, ir tolydžiai yra tiktai Vilniuje, ir yra remiamas ir astringamas kas sykis labiaus tik delto, kad jeigu nesilaikytų tokios politikos, tai šalis būtų ramume ir tykoje ir general-gubernatorystė nebūtų reikalinga tose trijose gubernijose, kaip pasirodė nereikalinga anose trijose gubernijose!

Toliaus tasai obskurantas rašo, kad jeigu afsirastų koksai gubernatorius, kursai pradėtų gubernijų pagal teisybę valdyti, ne pagal tam tyčia pramanytą neišsitikėjimą ir persekiojimą, tai to gana būtų, kad ji Vilniaus valdžia paskaitytų „neblahonadiožni“ ir ne rusišku gubernatorium.

Ant galo pagalios išėina teip, juogei pagal Vilniaus valdžią (su general-gubernatorium kartu) visi jos priešininkai, ir lenkai, ir maskoliai, ir vokiečiai, ir žydai, ir tik vienai maskolių čionovinkai yra vieni jai.

Kur-kas afsakančiaus būtų patikėti pri-tyrimai trijų gubernijų, atskirtų nuo Vilniaus centro ir palūndyti ducti kiekvienai jų gubernatorių, priklausanti ministerijai vidans reikalų, ir tikrai pasirodys, juogei visų tų priešininkų rusiškos valdžios suvisu nėra! (Dz. Pozn. Nr. 27. 95.)

Ilustruotame Čekų pedeliniam laikraštyje „Sveozor“ pradžioje šių metų patalpintas ilgas straipsnis p. „Elvitro Jelinek'o „Pohledy do Litvy“. Kame aprašyti paveikslai Vilijos ir Nemuno krantų, senovės kunigaikščių pilių ir kt. (Kra) Nr. 3).

Bibliografija.

Naujos knygos:

1. Terp'skausnių į garbę. Paėma iš dabartinių laikų. Parašė St. Garnys. Tilžėje, 1895. Spaušta kaštu J. E. Jagamasto.
2. Amerika pirtyje. Komėdija. Parašė Keturakis. Tilžėje 1895. („Ukininko“ priedas).

Pinigus ir laiškus į Varpo (ir Ukininko) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adrosas padėti:

Hrn. Dr. Bruazis, Tilžė (Ostpreussen).

Atsakas redaktorius Jurgis Lapinas, Aleknaičiuose prie Pakrokių. — Spausdinta pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.

Turinyš Kovo mėnesio „Ukininko“.

Nr. 5. Pirmutinė naujojo cāro malonė. *Greitakojis.* — Dalbininkas. *A. B.* — Iš Lietuvos: Iš Eleonoravo. *P. Dainius.* — Iš Dambavos Budos — Iš Juoda-glynio. *Juoduglio kelmelis.* — Iš Antanavo valsčiaus. *Indykė.* — Iš Pyplių. — Iš Ploksčių. — Iš Salocių. — *Salocių šukelė.* — Iš svetimų šalių. — Iš Amerikos. — Turgaus prekės. — Rubljauš kursas.

Nr. 6. Jau caras Mikalojus II atgal paauko. *J.* — Priverstinas mokslas, ar priverstinas maskolinimas? *Šukys.* Apie tabaką. — Iš Lietuvos: Iš Kalvapijos paviečio. *Ukininkas h. p.* — Nuo Vilkmergės — Iš Kauno. — Pilviškiai — Eloksčiai. *P. Dainius.* — Iš svetur: Maskolija. *J. St.*

Išėjusieji Priedai šių metų „Ukininko“.

Sausio mėnesio: Ką daryti, kad sveiki butume ir ilgai gyventume.

Vasario mėnesio: Amerika pirtyje Komėdija.
Kovo mėnesio: Tamošius besotis

Apgarsinimai.

Lietuva.

„Lietuva“, nedėlinis laikraštis, išėina kas su-batų mieste Chicago, Amerikoje, ir talpina savyje naujausias ir svarbiausias žmonėms darbininkams žinias.

„Lietuva“ daugiausiai rūpinasi apie labą savo brolių lietuvių, traukdama juos į vienybę per poli-tiškiškus kliubus (Amerikoje) irragindama prie darbo.

„Lietuva“ ikurė Amerikoje „Lietuviškas kolonijas“, kur jau gerokas būrelis lietuvių apsipirko sau ukius ir gyvena laimingai. Dabar tenai kožnam lietuviui yra lengva pradėtie ukininkytėtarpū savųjų.

„Lietuva“ yra rašoma aiškioje ir visiems su-prantamoje kalboje.

„Lietuva“ Amerikoje kaštuoja du daliuru, o Lietuva su parsiantimu kaštuoja 6 rubliai.

Norint išėirašyti „Lietuvą“, ir pinigus už ja siunčiant, reikia padėti adrosą tokį:

A. Olszewskis,

954 83rd. St., Chicago, Ill. North America.

„Lietuva“ galima gauti ir pas **M. Noveckį,** Tilžėje, už 4 rublius per metus.

Turinyš:

Argėnai ir lietuviai. *Girvininkas.* Balsas Lie-tuvos žmonių įmokytošius brolius. — Tėvynės varpai. — Mikė. *Greitakojis.* — Katrus alfabetas yra geresnis. *V. A.* — Smulkmona p. Prusui. *M. Skiedra.* — Apsižiurėkimai *Petrapietis.* — Lietuviški laik-raščiai. — Iš Lietuvos: Iš Kauno gub. — Zarasai. — Budka. — Suvalkų gub. — Vilnius, *Zing.* — Iš Prusų Lietuvos. — Iš visur. — Bibliografija. — Apgarsinimai.